

DIPLOMADOLGOZAT

Portik-Lukács Zita-Mária
Vidékfejlesztési agrármérnök

Csíkszereda
2023.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztési agrármérnök Szak

Gyergyóremete helyi gazdaságfejlesztésének lehetőségei

Belső konzulens:

Urbánné Dr. Malomsoki Mónika

tanszéki munkatárs

MATE VFGI VTT

Készítette:

Portik-Lukács Zita-Mária

W3OYE1

Levelező tagozat

Csíkszeredai Képzési Hely

Intézet/Tanszék:

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Csíkszereda

2023.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. Területfejlesztés, vidékfejlesztés	6
2.1.2. Vidéki térségek Romániában.....	8
2.2. A helyi gazdaságfejlesztés	9
2.3. Rövid élelmiszerláncok	13
2.4. A helyi termék.....	16
2.4.1. A helyi termékek gazdaságfejlesztő hatásai	17
2.5. Hagyományos termékek.....	20
2.6. Vállalkozási formák Romániában.....	24
3. Saját vizsgálat	26
3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek	26
3.2. Gyergyóremete község bemutatása.....	27
3.3. Kutatási módszerek és a minta bemutatása	33
3.4. A kutatás eredményei.....	37
3.4.1. A kutatási kérdőív eredményei.....	37
3.4.2. Az interjú eredményeinek bemutatása	45
4. Következtetések, javaslatok.....	49
Összefoglalás	54
Forrásjegyzék	56
Mellékletek	60
Függelékek	67

Motto: „Gyergyóremete zsákfalú, a zsák szája pedig az égre lesz nyitva” (Laczkó-Albert Elemér, 2022.)

1. Bevezető

Nagy városokban ámulva nézik a kisgyermek a Coca-Cola díszesen kivilágított karácsonyi kamionjait, és csodákat remélnék. A vidéki gyermekek tudják, hogy a csodát nem a multik varázslatosnak tűnő világa, hanem a bennünk rejlő szeretet adja. Az a szeretet, amellyel a helyi termékek készülnek, amelyben benne van készítőjének szíve és lelke, aki nem haszonért törekszik az örömszerzésre, csupán azért, mert szereti a természetes és egészséges helyi termékeket, melyeknek több évszázados hagyománya van nálunk, Székelyföldön, és örömet okoz neki is az elkészítés minden perce.

Dolgozatomban Gyergyóremete helyi gazdaságfejlesztésének lehetőségeit vizsgálom. A kutatás segítségével mélyebb betekintést szeretnék nyerni úgy a falu lakóinak, mint a fogyasztóknak a véleményére, hozzáállására településük gazdasági fejlődésének tekintetében. Azért is választottam ezt a témát, mert családommal közel hét éve mi magunk is fekete ribizlit dolgozunk fel különböző textúrákban. Igaz egyelőre a szűk család és barátok igényeit igyekszünk kielégíteni, készítünk belőle szörpöt, bort, pálinkát és idén először cukros és cukormentes lekvárt is kipróbáltuk, nem kevés sikerrel. Továbbá, kihasználva, hogy ezzel a témával foglalkozom jó lehetőségnek tűnik, hogy mélyebben beleássam magam a dolgok piaci hátterébe, hiszen jövőre terveink között szerepel saját vállalkozásunk bejegyeztetése, hivatalossá tétele.

A másik ok, amiért közel áll hozzám ez a téma, hogy én magam is felfedeztem olyan termelőket a közvetlen környezetemben, akikkel a későbbiek során közös klienskör kialakítására is van lehetőség, ezek az emberek ugyanazzal a lelkesedéssel és örömmel készítik termékeiket, mint mi magunk, minden cseppjében benne van szívünk-lelkünk, szeretetünk. Jó lenne ilyen helyi termelőkkel összefogni. Napjainkban ismét előtérbe kerül a hazai, a helyi termék, egyre inkább ragaszkodni kezdenek az emberek ahhoz, ahhoz hogy helyi termelő által előállított terméket vásárolhassanak, fogyaszthassanak, a multik által felkínált tömegtermékek helyett, ez által felértékelődött a rövid élelmiszerláncok szerepe. Véleményem szerint, a helyi termékek fogyasztásának egyik legnagyobb akadálya az anyagi instabilitás, és, hogy nagyon sok családban csak az egyik fél kereső, nagyon sok család napszámos vagy szezonális munkával

keresi jövedelmét, és ebben a helyzetben megfizethetőbbnek találják az olcsóbb tömegtermékeket a gondos odafigyeléssel előállított, drágább helyi termékkel szemben.

Szűkebb környezetünkben, helyi szinten még jellemző a saját kert, gyümölcsfák, háztáji állatok megléte, és a családok igyekeznek minél több „nyári ízt” üvegbe zárni, hiszen a kert megadja mindazt, az egészséges, zamatos, nap érlelte finomságokat, amit nem pótolhat semmi.

Ezekből a gondolatokból kiindulva a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: A remetei lakosoknak fontos a helyi termékek fogyasztása.

H2: Gyergyóremete önkormányzata a fejlesztésekkel elősegíti a remetei lakosság boldogulását, megélhetését.

H3: Gyergyóremetén egyre többen látnak megélhetési lehetőséget a helyi fejlesztések és helyi termékek előállítása és értékesítése által.

Dolgozatom első részében a szakirodalmi feldolgozás olvasható, amelynek segítségével bemutatom a helyi gazdaságfejlesztés jelentőségét, majd a rövid élelmiszerláncok és a helyi termékek fogalomkörét taglalom, külön kitérek a Hargita Megyei Tanácstól igényelhető Székely Termék védjegyre és ennek megszerzési követelményeire. Érintem a vállalkozások fontosságának témakörét és a gazdasági fejlődésre gyakorolt hatását.

A harmadik fejezetet Gyergyóremete község bemutatásával kezdem, illetve itt kerül sor kérdőíves kutatásom eredményeinek feldolgozására, a kérdőívekre kapott válaszok alapján. Interjút készítek a település polgármesterével, hogy megtudjam, hogyan értékeli ő a változásokat, megvalósításokat.

Dolgozatom befejező részében a következtetéseket, javaslataimat fogalmazom meg, továbbá egy rövid összefoglaló is olvasható itt dolgozatomról.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Területfejlesztés, vidékfejlesztés

A területfejlesztés fogalmát lehet viszonylag „szűken”, illetve viszonylag „tágan” értelmezni. Az első esetben a területfejlesztés célja csupán az országon belüli területi egyenlőtlenségek csökkentése, a strukturális problémákkal küzdő térségek támogatása, míg a második esetben a kiegyensúlyozott területi fejlődés feltételeinek biztosítása az ország minden térségében, valamint az ország és régióinak felzárkóztatása az EU átlaghoz. *„A területpolitika egy átfogó fogalom, mely tartalmazza a területfejlesztésre, a vidékfejlesztésre, a területrendezésre és a településfejlesztésre, -rendezésre vonatkozó, sőt az ország területi közigazgatási struktúrájának és területbeosztásának kialakításával, és a területi közigazgatás fejlesztésével kapcsolatos szakpolitikákat is”* (Perger, 2006, 11 o.).

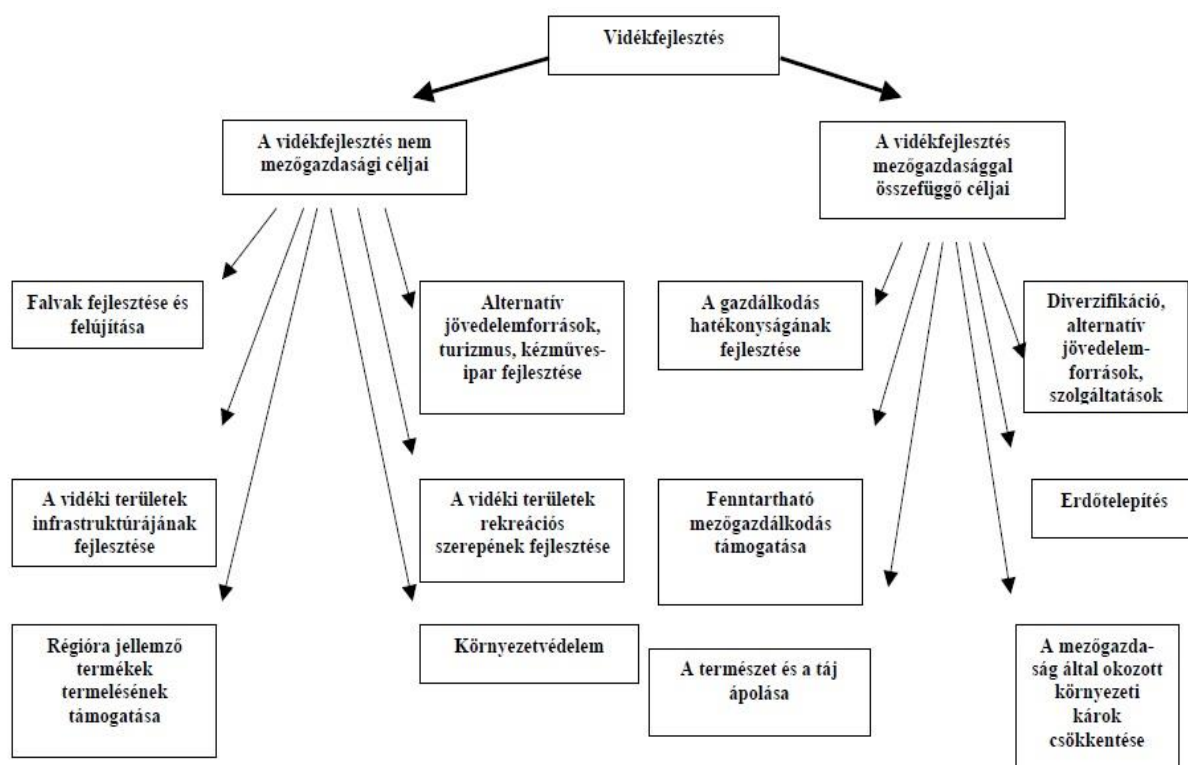
A területfejlesztés társadalmi és gazdasági igényeit össze kell hangolni a terület ökológiai és kulturális funkcióival, amely ezáltal hozzájárul a fenntartható és - nagyobb mértékben - kiegyensúlyozott területi fejlődéshez. Az EU tehát Gazdasági Unióból - a regionális sokféleség megőrzése mellett - fokozatosan Környezeti Unióvá és Szociális Unióvá alakul át. Ez tükröződik a célkitűzések háromszögében, amely az alábbi három alapvető célt kapcsolja össze: gazdasági és szociális kohézió; a természeti erőforrások és a kulturális örökség megőrzése; az európai terület kiegyensúlyozottabb versenyképessége (Nagy, 2009).

A területfejlesztés és területrendezés átfogó céljai a következők:

- a szociális piacgazdaság kiépítésének és az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő térbeli szerkezet kialakítása az ország valamennyi térségében;
- a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti - az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló - jelentős különbségek mérséklése, és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, a társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében;
- az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése;
- a nemzeti és térségi identitástudat megtartása és erősítése (Bariczné, 1999).

A vidékfejlesztés céljai (1. ábra) párhuzamba állíthatók a területfejlesztésével, hiszen a munkahelyteremtés, a falusi infrastruktúra fejlesztése (falufelújítás), a beruházás-támogatás a

vidékfejlesztésnek is kiemelt prioritásai.

1. ábra: A vidékfejlesztés céljai

Forrás: Maác, 2001.

Ez a két koncepció és a célok tehát gyakran egybeesnek, a területfejlesztés olyan célokat is követ, amelyek a vidékfejlesztést szolgálják. A két fogalom bizonyos mértékű összeolvadását jelentős mértékben az is okozza, hogy az Európai Unióban a vidékfejlesztés és a területfejlesztés intézményi rendszere azonos, a vidékfejlesztési politikák részei a regionális politikáknak, ezáltal a területfejlesztéssel kapcsolatuk elválaszthatatlan (Jávor, 1999).

Nemes (2000) szerint az Európai Unióban meglehetősen sok a bizonytalanság azzal kapcsolatban, hogy mit értünk, vagy mit kellene értenünk vidékfejlesztésen. A vidékfejlesztés hallatán a felzárkózás, az életminőség javítása, a társadalmi jólét pozitív irányú elmozdítása, a környezetkímélő megoldások, az épített örökség fenntartása, közösségfejlesztő tevékenységek jutnak eszünkbe.

Nemessályi és társai (1998) szerint a vidék fejlesztése szorosan összefügg az ország gazdasági fejlettségével. Ennek elhanyagolása az egész ország társadalmi és gazdasági fejlődését veszélyezteti.

A Nemzeti Agrárprogram (1997) szerinti meghatározás így szól: „*vidékfejlesztés mindazon tevékenységek fejlesztése, amelyek a vidéki településeken élő lakosság megélhetési körülményeinek, jövedelemszerzési lehetőségeinek – az életminőség – javítására irányulnak,*

továbbá amelyek a természeti erőforrások, a környezet, a táj megőrzését szolgálják, és amelyek a vidéki társadalomban betöltött funkciói ellátását tartósan erősítik.” A vidékfejlesztés legfontosabb feladata a hátrányos helyzetű, periférián elhelyezkedő vidéki térségek fejlesztése és fejlődésre való képességének növelése (idézi Oláh, 2003, 23 o.).

2.1.2. Vidéki térségek Romániában

A vidéki térséget az összes (2688) község adminisztratív felülete (12751 falu) adja Romániában, és azt a 2/1968 törvény 5. cikke határozza meg: *„a község az a vidéki közigazgatási egység, amelyet a vidéki lakosság a közös érdekei és a hagyományok egyesítenek. A község egy, vagy több faluból áll, gazdasági, társadalmi, kulturális, földrajzi és demográfiai feltételek szerint. A község szervezése biztosítja a vidéki térségek gazdasági, kulturális és társadalmi fejlődését”* (Legea 2/1968)

A vidéki térség területe 212,7 ezer négyzetkilométer, ami az ország felületének több mint 89% -át teszi ki. Ezen a területen 10,14 millió lakos él és az ország lakosságának 45% -át teszi ki, ami viszonylag alacsony sűrűséget eredményez, 48 lakos/négyzetkilométer alatt. A vidéki térségnek - mind a felületnek, mind a népességnek - nem egyenlő mértékű az aránya mind a 8 fejlesztési régióban. A legnagyobb vidéki térség az északkeleti régióban található (a terület 94,0% -a), a legnagyobb vidéki népesség a déli régióban (a népesség 55,7% -a) van. Külön esetet a bukaresti régió képvisel, amelyen belül a Románia fővárosa, Bukarest települése is található. Itt a régió teljes népességének 88,8%-a él. A főváros körüli vidéki lakosság csak a régió lakosságának 11,2% -át adja (Dona et al., 2005).

A község az az alap-közigazgatási egység, amelynek területén a vidékpolitikát megvalósítják. A községi önkormányzatok a megyei hatóságok helyi partnerei a vidékpolitika végrehajtásában. Egy község átlagos népessége 3780 lakos, de Romániában a demográfiai dimenziók szempontjából nagyon változatos lehet a község lélekszáma. A falvak mérete változik, csak néhány lakosú településektől kezdve a 7000-9000 lakos fölötti falvakig. Ugyanakkor a kevés lakosú falvak dominálnak, a falvak átlagos lakossága kb. 800 fő (Dona et al., 2005).

Napjainkat egyre inkább átszövi, illetve meghatározóvá teszi a 2019-ben Európában is megjelenő világjárvány a COVID-19, amely alapjaiban ingatta meg, nem csak a gazdasági ágazatokat, hanem az emberek, termelők mindennapjait. Éppen ezért, a korábbinál még

fontosabbá vált a vidékfejlesztés, és felértékelődött a helyi gazdaságfejlesztés, valamint az egészséges termékek fogyasztása.

2.2. A helyi gazdaságfejlesztés

A helyi gazdaságfejlesztés (HGF) célja, hogy kiépítse egy térség gazdasági kapacitását annak érdekében, hogy biztosítsa a térség gazdasági jövőjét, és a népesség megfelelő életszínvonalát. Ez egy olyan folyamat, melyben az Állami és az önkormányzati, a vállalkozói és a magánszektor partnerei közösen dolgoznak azért, hogy kedvezőbb feltételeket teremtsenek a gazdasági növekedés és a munkaerőpiac számára (Swinburn et al, 2006).

A helyi gazdaságfejlesztés (HGF) olyan tudatos beavatkozás a helyi gazdaság életébe, folyamataiba, mely egyaránt hasznosíthat külső és belső erőforrásokat, kezdeményezője lehet külső szereplő, mint például a központi kormányzat vagy külföldi tőke, mégis a legfontosabb a helyi szereplők közreműködése, akik felléphetnek a fejlesztés elképzelésének kezdeményezőjeként, támogatójaként, alakítójaként vagy annak elfogadójaként (Mezei, 2006).

Faragó László elsődleges célként a munkahelyteremtést azonosítja, általánosságban véve pedig véleménye szerint a helyi gazdaságfejlesztés feladata elhárítani az akadályokat a gazdaság fejlődésének útjából, illetve kezelni azokat a problématerületeket, melyeket a piac tökéletlen működése váltott ki (Faragó, 1990). Mezei szerint *„a helyi gazdaságfejlesztés célja nem csupán a gazdasági növekedés elérése lehet, hanem olyan minőségi változások elérése is, mint a foglalkoztatás bővülése, a társadalmi problémák megoldása.”* (Mezei, 2006, 90 o.).

A célok között megjelennek célirányosan támogatott szektorok, területi egységek, a vállalatok, beruházások vonzásán túl azok megtartása, a humán infrastruktúra fejlesztése vagy a hálózatosodás, klaszteresedés elősegítése (Világbank, 2005).

A helyi gazdaságfejlesztés szereplői

Lengyel (2010) a helyi gazdaságfejlesztés „négy lábát” különbözteti meg. Ennek értelmében a négy legfőbb szereplő a következő: helyi kormányzati szektor; üzleti szféra; tudástranszfer intézmények; fejlesztő ügynökségek.

A helyi gazdaságfejlesztés nem csupán a helyi kormányzati szervek feladata, és nem a központi kormányzat előírásai alapján végrehajtott folyamat (Lengyel, 2010). A „négy lábon” álló rendszer azonban, úgy gondolom, nem teljes, hiszen egyik csoportba sem sorolhatók például a helyi lakosok, akik úgyszintén aktívan szerepet játszhatnak a helyi gazdaságfejlesztésben akár önálló fellépéssel, akár csoportokat alkotva. Ezen csoportok például

civil szervezetekké is alakulhatnak, mely ismét egy olyan kategória, mely a fenti csoportok egyikében sem szerepel.

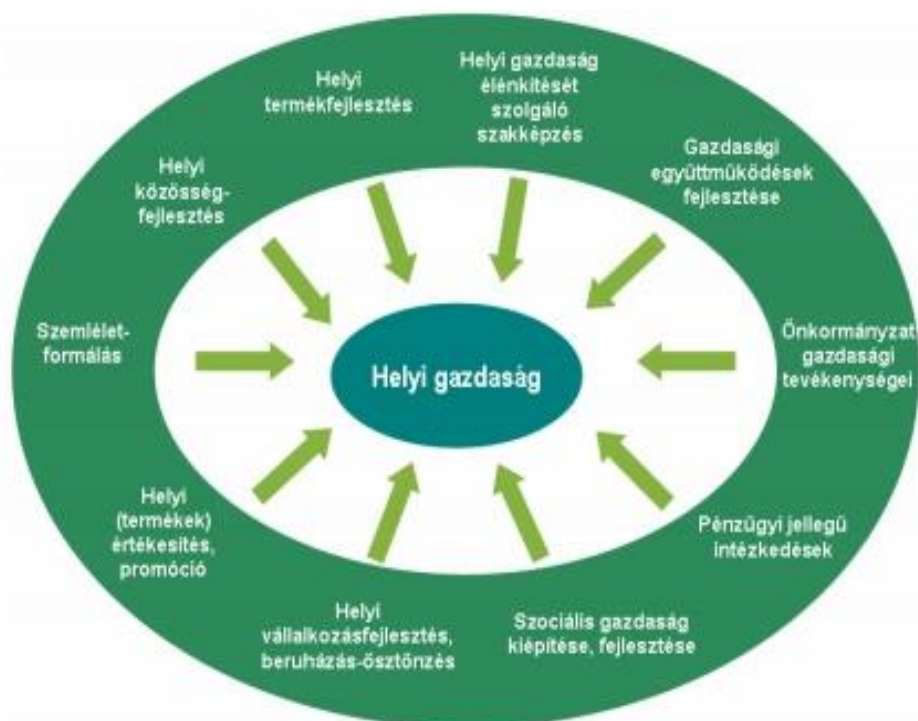
Helyi gazdaságfejlesztési tevékenységet bárki végezhet, de meghatározó a kezdeményező és szervező fél szerepe:

- civil szervezet, magánszemély, önkormányzat, vállalkozás, egyéb intézmény, szervezet (bank, takarékszövetkezet, gazdasági kamara, vállalkozói szövetség);
- meghatározó szerepe az önkormányzatoknak lehet (de forrás- és kapacitáshiány jellemző) (Nagy, 2009).

A helyi gazdaságfejlesztés eszközei

A helyi gazdaságfejlesztési beavatkozások forrásait tekintve alapesetben elsősorban helyi erőforrásokból és helyi eszközökkel valósulnak meg, jellegüktől és léptéküktől függően azonban fontos lehet a külső finanszírozás is, amelyek leginkább a helyi gazdaságfejlesztés „beindításához” szükségesek, segítve a folyamatot, de hosszú távon fokozottan érvényesülnie kell annak, hogy a közösség saját erőforrásai játsszák a döntő szerepet.

A helyi gazdaságfejlesztési beavatkozások lehetnek kézzelfogható, fizikailag megjelenő beruházások, fejlesztések, valamint fizikai formában meg nem jelenő, szellemi beruházások is, például szemléletformálás, tudatosság növelése (2. ábra).

2. ábra: A helyi gazdaságfejlesztés eszközei

Forrás: Czene és Péti, 2010.

A helyi gazdaságfejlesztés területi vetülete a helyi szint. A vidéki településeken előállított termékek jelentős részben a városokban értékesíthetők, a városokban élők jelentik az elsődleges felvevő piacot. A helyi gazdaság humán, pénzügyi vagy infrastrukturális eszközökkel egyaránt fejleszthető. A leghatékonyabb, ha minél több eszközt és módszert alkalmazunk, amelyek egymásra épülve egy következetes programmá állnak össze. A jól működő helyi gazdaság érett helyi közösséget feltételez, és fordítva, az erős helyi gazdaság a helyi közösséget is építi. A helyi termékek előállításának ösztönzése elsősorban a térség lakosságának ellátását szolgálja, de a beavatkozások az értékesíthető termékek fejlesztését is célozhatják. Ehhez szükséges a helyi adottságok, hagyományok figyelembe vétele, a helyi értékek és készségek feltárása, értékkataszter, értékleltár készítése (Czene és Péti, 2010).

A helyi vállalkozási hajlandóságot, aktivitást ösztönözni lehet gazdasági tevékenységekre alkalmas területek kijelölésével, ipari parkok létrehozásával; a vállalkozói infrastrukturális környezet kiépítésével, vállalkozási ismeretek átadásával, vállalkozóvá válás segítségével; vagy egyéb szolgáltató és tanácsadó tevékenységekkel, beleértve a pályázati segítségnyújtást, de a helyi beruházások fontosságára irányuló szemléletformáló tevékenységekkel is. A helyi gazdaság pénzügyi ösztönzői: közösségi hitel-alap létrehozása; helyi befektetési alap felállítása; iparüzési adó-kedvezmények, továbbá fontos a gazdasági együttműködések ösztönzése. Erőforrásaik egyesítésével versenyképesebbek lesznek, azaz könnyebben tudnak fellépni a külső piacok felé; másrészt kapacitásaikat együttesen felhasználva olyan tevékenységeket (például marketing, vagy raktározási, de akár kutatási és fejlesztési) is el tudnak látni, amelyekre egyedül nem nyílna lehetőségük (Czene és Péti, 2010).

Helyi gazdaságfejlesztési lehetőséget jelent az önkormányzat gazdasági szerepvállalása is. Ez megnyilvánulhat önkormányzati vállalkozások működtetésében, önkormányzati beruházások megvalósításában, de akár helyi energiaellátási rendszerek kiépítésében is. Szükséges bevonni a társadalom sérülékeny szereplőit, a kirekesztettség által veszélyeztetettek számára biztosítani munkalehetőséget és megélhetést, továbbá rendkívül fontos a helyi érdekű képzések, szakképzések szervezése, olyan ismeretek oktatása, készségek fejlesztése, amelyek a vállalkozás menedzselését, szakmai minőségét javítják, valamint a lakosság és helyi vállalkozói szemléletformálásra, hiszen a helyi szereplők elhivatottsága, lelkesedése, tudatos magatartása és aktív közreműködése nélkül nem lehet helyi gazdaságot élnékiteni, megerősíteni, hosszú távon fenntartható módon felvirágoztatni (Czene és Péti, 2010).

A helyi gazdaságfejlesztés magában foglalja a fejlesztést, mint fogalmat és meghatározást. Maga a fejlesztés szigorú értelemben véve minőségi javulást eredményező beavatkozásként írható le. Ennek fő célja az emberek meglévő életszínvonalának emelése.

A kifejezés másik része pedig a gazdaságfejlesztés folyamatán alapul, ami nem más, mint tudatos beavatkozás a gazdasági folyamatokba annak érdekében, hogy azok irányát és mértékét megváltoztassuk. Ehhez a témakörhöz kapcsolódva sűrűn előfordulnak még a terület- és településfejlesztés, vagy helyi- és regionális fejlesztés, valamint vidék- illetve közösségfejlesztés fogalmak is. Ezeket megvizsgálva a fejlesztés – mint közös kapocs – mindenhol megjelenik, azonban bizonyos átfedésektől eltekintve mást és mást jelentenek (Mezei, 2006).

A sikeres magánvállalkozások anyagi javakat, munkahelyeket és jobb életkörülményeket teremtenek a közösségben. A magánvállalkozás sikere azonban a kedvező helyi üzleti körülményeken múlik. A helyi önkormányzatoknak nagy szerepük van a megfelelő üzleti környezet kialakításában, és a munkahelyteremtésben. A helyi gazdaságfejlesztési egy partnerségi kapcsolat az önkormányzat, üzleti vállalkozások és a közösség érdekei között (Világbank, 2005).

A helyi gazdaságfejlesztésben nagy szerepet kap az együttműködés. Egyik legfontosabb jellemzője, hogy keretében a helyi szereplők (gazdaság és társadalom) együttműködnek a helyi gazdasági tevékenységek ösztönzése érdekében, olyan akciókat hajtanak végre, amelyek a helyi adottságokhoz illeszkednek, a helyi erőforrásokra építenek, meglévő és az új helyzetekből következő új helyi keresletek kielégítésére törekszenek. A vállalkozói szféra, az önkormányzatok és a helyi közösség közös gondolkodása és közös akciói segíthetik elő, hogy a speciális helyi adottságokra építve a közösség képes legyen a változó helyi és külső körülmények között megőrizni saját értékeit és lehetőségeit. Ez egyben alkalmazkodóképességének javulását is jelenti. Ugyanakkor ez minden esetben egy kezdeményező alkalmazkodás, mely során a helyi értékek, hagyományok, erőforrások megőrzése és fenntartható használata, valamint a helyi lakosság igényeinek, szükségleteinek kielégítése úgy történik, hogy az hosszú távon összhangban van a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság követelményeivel (Területfejlesztési füzetek 2., 2010).

2.3. Rövid élelmiszerláncok

Becslések szerint világszerte, a piacon elérhető összes agrár-élelmiszeripari termék körülbelül 80% -át helyben állítják elő és értékesítik, különösen REL-en keresztül. Ugyanakkor megállapítást nyert, hogy az Európai Unió szintjén ez a részarány csak 15% (Régiók Bizottsága, 2011). A helyi agrár-élelmiszeripari rendszer kulcsfontosságú kérdés, amelyre eddig nem fordítottak elegendő figyelmet, és amely társadalmi-gazdasági és jogi szempontból jobb megközelítést igényel annak érdekében, hogy a helyi agrár-élelmiszeripari rendszer tulajdonságai tekintettel innovatív jellegére professzionális és strukturális szempontból javuljanak. (Kneafsey et al., 2013; Tanasă, 2014, 184. o.).

Fleury és Moustier francia szerzők szerint a rövid élelmiszerláncok (REL) a városközeli mezőgazdaság fontos eleme, amely jóval a 20. századra jellemző globalizált mezőgazdasági rendszerek létrehozása előtt alakult ki. Így a REL-ek ősidők óta nyilvántartott forgalmazási formák, a mezőgazdasági termelők és a végső fogyasztók közötti közvetítők léte már a cserekereskedelem fellendülése előtt is észrevehető (Tanasă, 2015).

A szakirodalom alapján kiderül, hogy a REL fogalmának nincs egységes, egyhangúan elfogadott hivatalos meghatározása. A szerzők többségének véleménye szerint az agrár-élelmiszeripari termékek forgalmazásának arra a módjára utalnak, amelyben korlátozzák a logisztikai láncokon belüli kapcsolatok számát és / vagy a tényleges termelési hely és a végső fogyasztók közötti fizikai, földrajzi távolságot. A közvetítők (láncszemek) számának csökkentése a REL-en belül nem mindig azonos a direkt eladás fogalmával (a közvetítők száma = 0), olyan értékesítő formának tekinthető, amelyekben legfeljebb egy közvetítő szerepel (például egy mezőgazdasági szövetkezet - kijelölt alkalmazottakon keresztül, a termelést ők értékesítik egy supermarketben / hipermarketben) (Tanasă, 2015).

A REL szférájához kapcsolódó egyik leggyakrabban említett gazdasági előny a termelők megnövekedett jövedelme. A helyi termelőknek lehetősége van eladási áraikat növelni akár 40–80%-kal ha az árukat REL-en belül értékesítik (Kneafsey et al., 2013, 31 o.), valamint a közvetítők kiiktatása lehetővé teszi a termelők számára, hogy nagyobb nyereségrészesedést kapjanak, és a REL-ek lehetőséget teremtenek a termelőknek tevékenységük diverzifikálására és a bruttó hozzáadott érték növelésére (Sage, 2003).

A kistermelőknek sikerül profitot szerezniük az értékesítés során, és további nyereségrészesedést, ha a fogyasztók pozitívan nyilatkoztak és a termékeket jó minőségűnek (prémiumnak) ítélték meg, valamint a termelők által szolgáltatott kiegészítő információkat is

értékelték a forgalomba hozott termékek általános tulajdonságairól és tulajdonságairól (Broderick et al., 2011). Számos REL (különösen a helyi közösségek által támogatott) megpróbál a vásárlókkal személyes kapcsolatot kialakítani és a termesztési folyamatokat az élelmiszerek tényleges fogyasztása, a kereslet alapján alakítani.

A közvetlen értékesítés az agrár-élelmiszer-elosztási lánc legegyszerűbb formája, amelyben a mezőgazdasági termelő általában megnyitja a mezőgazdasági termelés helyén saját értékesítési pontját a saját gazdaságon belül. Az előállító, vagy termelő a termékértékesítést egy másik helyen, a gazdaságon kívül is megszervezheti.

„Az Európai Unió fejlett országában a REL-t újra felfedezték az elmúlt 20-30 évben, és innovatív megoldásoknak tekintik az egészséges táplálkozás előmozdítását, a helyi mezőgazdaság támogatását, de a vidéki közösségek fenntartható fejlődését is. Ezzel szemben az Európai Unió néhány feltörekvő államában (ideértve Romániát) a kommunista rezsim idején valódi „válság” megoldásokat jelentettek a városi lakosság számára, és hatékony megoldásnak gondolták a kis helyi gazdálkodók túlélésére” (Tanasă, 2015: 214 o.).

Romániában, mind a gazdaságban, mind a gazdaságon kívül értékesített termékek esetében működési engedéllyel és állategészségügyi engedéllyel kell rendelkezni, a kereskedelmi jogszabályokkal összhangban.

A helyi termék általában kisüzemi keretek között előállított és feldolgozott élelmiszereket, népi iparművészeti termékeket takar. Helyi termék jellemzően azok, amelyek létrehozásában jelentős szerepe van a helyi gazdaságnak, kötődnek egy adott település, tájegység identitásához, termelése során a hozzáadott érték lokális, így segíti a helyi jövedelemtermelést, jellemzően helyi (önfoglalkoztató) mikrovállalkozások, esetleg KKV- k állítják elő. Az előállítás során jelentős szerepe van a helyi munkaerőnek.

Fehér (2007) szerint helyi termékek közé azokat sorolhatjuk, amelyek közös helyi értéket képviselnek, kis mennyiségben és közvetlen értékesítés útján jutnak el a fogyasztókhoz, gyakran kapcsolódnak a vidéki turizmus szolgáltatásaihoz.

A helyi termékek piacra juttatása nem egyszerű. Egyrészt a termékfejlesztés során az eredetiség, a tradicionális jellegre kell fókuszálni, másrészt a marketingben a kiváló minőségre, a speciális, nehezen utánozható jellegre kell fektetni a hangsúlyt. Meg kell találni a kapcsolódó identitáselemeket, az értékesítési csatorna megválasztása során azonban számos lehetőség adódhat.

A ma már Erdélyben is szaporodó, jellemzően hangulatos helyi termelői piacok jó lehetőséget kínálnak arra, hogy megismerhessük a helyi friss termékeket, a vidék jellegzetes ízeit. Az igényesebb piacokon a fák árnyékában a kuglóf, a sajt, a bor a fűszerek illata kavarg.

Termelői piacon vásárolni többet jelent a vásárlásnál: közösségi élmény, kellemes időtöltés is. A helyi (termelői) piac a rövid ellátási láncok talán legismertebb és legkedveltebb formája. A helyi vagy termelői piaci értékesítés ma Európa- szerte reneszánszát éli, s úgy e piaci forma, mint a széles értelemben vett rövid ellátási láncok jelentősége okán is több mint divat, (újult) erőre kapásuk, a vidékfejlesztés fókuszába kerülése mögött számos okot találunk. A helyi piac és általában a rövid élelmiszerlánc a helyi gazdaságfejlesztés, a vidékfejlesztés fontos eszközévé vált. A részben a kistermelők, farmerek „lázasaként” (Kujáni, 2012) induló, fogyasztók, termelők és vidékfejlesztők körében is egyre népszerűbb akciók esetenként komoly és komplex fejlesztési hatást tudnak generálni.

A helyi élelmiszerek, a rövid ellátási láncok egyre nagyobb figyelmet kapnak a fogyasztók, a civil szervezetek és a döntéshozók körében egyaránt (Benedek, 2014). A társadalom széles rétegeiben növekszik az igény a termelők és a fogyasztók között kiépülő független, alapvetően bizalomra épülő, helyi együttműködésen és önszerveződésen alapuló közösségek iránt (Balázs – Simonyi, 2009).

Az ún. helyi (vagy termelői) piacokon a közvetlen értékesítés a jellemző, sőt az esetek többségében viszonteladók meg sem jelenhetnek portfékájukkal ezeken a helyeken. A rövid (élelmiszer)ellátási láncoknak (REL), számos típusa ismert, ezek közül csak az egyik a helyi piac. Közvetlen értékesítésről akkor beszélünk, amikor a termelő és a végső fogyasztó között nincs beékelődő közvetítő, vagyis a termelő közvetlenül a fogyasztónak értékesít. Rövid élelmiszerellátási láncnak minősül azonban minden olyan értékesítés is, ahol a termelő és a fogyasztó között maximum egy közvetítő található. Tehát a rövid lánc nem fizikai értelemben vett távolságra utal, hanem a közvetítők számát jelöli. A decentralizált, regionális élelmiszer-hálózatokban lehet a legegyszerűbben minimálisra csökkenteni a közvetítők számát és az élelmiszer „utaztatását” (Póla, 2014).

Összefoglalva a REL a termelők, a fogyasztók és a vidékkel foglalkozó szakemberek (vidékfejlesztők) között kialakult hálózat, amely egy megújuló élelmiszertermelési, feldolgozási, értékesítési és fogyasztási rendszert, és egy „bottom up” típusú együttműködést jelent, amely alternatív lehetőséget kínálhat az ipari, nagyüzemi típusú termelési móddal szemben (Murdoch – Marsden – Banks, 2000).

Románia jelentős mezőgazdasági potenciállal rendelkezik (körülbelül 9,4 millió hektár szántóterület), de továbbra is számos problémával szembesül (alacsony termelékenység, a mezőgazdasági földterület felaprózottsága, tárolási és feldolgozási lehetőségek hiánya, képzett munkaerő vándorlása stb.). A körülbelül 3 millió, 5 hektárnál kisebb mezőgazdasági üzem

valódi kihívást jelent a román mezőgazdaság számára, ugyanakkor a REL kialakulásának előfeltételét képezheti (MADR, 2022).

Annak érdekében, hogy valódi esélye legyen a helyi termékeknek, a kistermelőknek partnerségeket, szövetkezeteket kell létrehozniuk a REL fenntartása érdekében, ezáltal biztosítva a termelői költségek és szállítás költségek csökkentését, a fogyasztók számára pedig a kínált termékskála nagyobb változatosságát. Ez a szövetkezés valódi versenyelőnyt jelenthet a helyi termékek népszerűsítése terén a hazai agrár-élelmiszeriparban.

Annak érdekében, hogy a fiatal generációit bevonzhassák az egészséges élelmiszer-fogyasztók soraiba, elengedhetetlen újra felfedezni az agrár-élelmiszeripari termékek hagyományos piacait, amit lépésről lépésre lehet megvalósítani az agrár-élelmiszer-logisztikai láncban a közvetítők számának csökkentésével, valamint a REL-ek számának növelésével, hogy kialakulhasson a közvetlen kapcsolat a fogyasztók és a mezőgazdasági termelők között. Ebben az összefüggésben érdemes megemlíteni a REL-piacok növekedésének jelenségét, különösen a nagyvárosi városközpontokban, valamint az Európai Unió fejlett országaiban sokkal nagyobb léptékű tendenciákat - megjelentek a mozgóboltok, amelyek helyi termékeket kínálnak.

2.4. A helyi termék

A helyi termék fogalmának megközelítése két irányból lehetséges. Egyrészt a termék helyhez kötöttségét és tájjellegét hangsúlyozva helyi terméknek tekintjük a helyben megtermelt vagy összegyűjtött alapanyagokból, helyben kialakult eljárások (receptek) alkalmazásával, többnyire kisüzemi keretek között előállított, esetleg csomagolásukban is helyi anyagokat, helyi kulturális elemeket felhasználó - így módon a hely sajátosságait megjelenítő - termékeket tekintjük helyi terméknek. Másrészt a helyi munkaerővel a helyi kb. 50 km sugarú körön belüli lakossági igényeket kielégítő termékek sorolhatók ebbe a körbe. Mindkét értelmezésben a globalizációval szemben a helyi termelés és értékesítés felértékelődése jelenik meg. Az első megközelítésben az egyediségen, a másodikban a külső behozatal kiváltásán, a helyi ellátáson van a hangsúly. (G. Fekete, 2009)

A helyi termék mondhatni egy „bizalmi termék”, hiszen jellegzetes tulajdonsága, hogy ismerjük, majdhogynem családtagként tekintünk a termelőre, elvárva tőle azt a maximális minőséget, mintha a terméket mi magunk állítanánk elő családunknak. A helyi termékek körében jellemzően élelmiszerek és kézműves technikával előállított használati tárgyak

jelennek meg. Ugyanakkor, abban az esetben, ha valaki helyi termék előállítására vállalkozik, eleget kell tennie bizonyos feltételeknek, jogszabályoknak.

2.4.1. A helyi termékek gazdaságfejlesztő hatásai

A Vásárló hozza meg a döntést, hogy mi kerül az asztalára, de pénzével, vásárlási szokásaival azt is befolyásolja, hogy milyen választék marad fenn a következő generációk számára. Befolyásolhatjuk azt, hogy lesz-e holnapután választék, lesznek-e hagyományos tájformákat és változatosságot, sajátos ízeket, kiváló minőséget fenntartó és tovább örökítő családi gazdaságok és kisiparosok. Azt is befolyásolhatjuk, mint vásárlók, hogy ne legyenek sem a termelők, sem a vásárlók szélsőségesen kiszolgáltatva az ipari méretű, alacsony felvásárlási árakkal dolgozó, központosított, a helyi közösségekkel mit sem törődő élelmiszerhálózatoknak, és legyen méltányos hazai kereskedelem (Czene és Péti, 2010).

Helyi termékek vásárlásával erősíthetjük a helyi gazdaságot, segíthetjük a helyi termékekhez és szolgáltatásokhoz kötődő munkahelyek megőrzését vagy létrehozását. Ezzel hozzájárulunk a munkanélküliség és a térségi elvándorlás csökkenéséhez; növelhetjük a helyi vállalkozások bevételeit, aminek helyi társadalmi hasznai is vannak (közösségi kiadásokra fordítható adóbevétel stb.); segíthetjük a hátrányos helyzetben lévők megélhetését; számos helyi termék szorosan kapcsolódik a hagyományokhoz – amennyiben érdeklődünk az ilyen jellegű tárgyak iránt, az segíti a településre, tájra jellemző motívumok, szokások fennmaradását, újjáélesztését, a helyi identitás megerősödését. A helyi termékek előállításának folyamata sokszor turisztikai látványosság és program lehet, így a termékek vásárlásával elősegítjük a térség idegenforgalmi kínálatának bővülését; Az áruszállítás okozta környezetszennyezést is csökkenthetjük, hiszen nem több száz, vagy ezer kilométerről érkeznek az áruk, hanem közvetlen közelről – kedvező esetben az alapanyag is a településről való (zöldség, faáru stb.) (Czene és Péti, 2010).

Helyi termékek és gasztronómia jelentősége a falusi turizmusban; ugyanis hozzájárulnak a környezet fenntarthatóságához, ugyanakkor a munkalehetőségek bővüléséhez, vagy akár kereset kiegészítéshez. A helyi termékek előállítása egy önfoglalkoztatási lehetőség, amely új munkahelyet is jelent. A helyi termékek előállítása hozzájárul a gazdaság fejlesztéséhez, általuk népszerűsítenek lehet a helyi hagyományokat, ízeket a turisták körében. A helyi termékek fogyasztásával támogatjuk a rövidebb élelmiszerláncok kialakulását, ez által frissebb és egészségesebb élelmiszerekhez jut a lakosság. Mindezek mellett emelkedik a

részrtvevők társadalmi megbecsülése, önértékelése; több szolgáltató, termelő, kézműves, szállásadó esetén közösségépítő hatású. A fogyasztók és a termelők szorosabb kapcsolatban állnak egymással, a személyes ismeretség révén bizalmi kapcsolat jön létre, emellett a termékek közvetlenül nyomon követhetők a fogyasztók számára. A turistáknak biztosítja a kizökkenést a „városi hétköznapiok” gyors és „ipari” étkezési ritmusából. A vendégek a szálláshelyeken és helyi termelőknél megismerik, megszeretik az elérhető helyi termékeket, de a turisták hazatértük után is keresni fogják a hagyományos ízeket és következő útjuk alkalmával ismét olyan desztinációt keresnek fel, ahol szintén helyi termékekkel ismerkedhetnek meg. Ez által élénkül a termelői piacok forgalma. A turisták ismerőseiknek és családtagjaiknak is továbbadják a pozitív élményüket, tapasztalataikat (Szalók, 2017).

A székelyföldi termelők már több minősítés közül is választhatnak, amelyek segítségével versenyképesebbé és könnyebben eladhatóvá tehetik termékeiket. A házas ízeket és a hozzá tartozó kiváló minőséget olyan nevek garantálják, mint a Székely és Góbé termékek vagy a Székelygyümölcs, amely a régióban élő gyümölcstermesztőket fogja össze és ösztönzi munkára.

Fontos különbséget tenni: miközben a Székely termék uniós védjegy (3. ábra), a Székelyföldi termék csak országos szinten elismert elnevezés, de mindkettő a Hargita megyei tanács tulajdonában van.

3. ábra: Székely termék és Székelyföldi termék logója

Forrás: <http://penzcsinalok.transindex.ro>

Fontos, hogy a termékek Székelyföldön fellelhető nyersanyagból, helyi szinten legyenek előállítva.

A Székely termék védjegy levédésével és a termékek hazai és külföldi üzletláncokba való eljuttatásával a székely gazda munkájának termékeit teszik az európai fogyasztók asztalára. A Hagyományos Székely Termékeket Felvásárló és Értékesítő Szövetkezet 2013 tavaszán jött létre, 16 egyesület és cég, valamint 5 egyéni vállalkozó közreműködésével, hogy a védjeggyel rendelkező termelőket összefogja (<https://www.borbolycsaba.ro>).

A székely termékek értékesítése különböző vásárokon is történik, mint a havi vásárok, amelyet minden hónap harmadik szombatján tartanak Csíkszeredában, a megyeháza oszlopcsarnokában, a tavaszi és a karácsonyi vásár a Szabadság-téren, vagy a Romániai Magyar Közgazdász Társaság és a Hargita Megyei Agrárkamara által közösen szervezett. Az úttörő Csíkszereda után más székelyföldi városok is átvették a hasznosnak bizonyult kezdeményezést, így Kovászna megyében Sepsiszentgyörgy és Kézdivásárhely is (Borboly, 2019). 2014-től a romániai magyar közgazdászok szövetsége, a bukaresti ág, a „Balassi” Intézet - a bukaresti Magyar Intézet, a Hargita Mezőgazdasági Kamara és a Hagyományos Székely Termékeket Felvásárló és Értékesítő Szövetkezet - támogatásával szervezi az Ozosep vásárát. A vásár feladata a székely gasztronómia és a Hargita és Kovászna megyei helyi kistermelők népszerűsítése, különféle kulturális programok sorozatát is kínálva. Jó példa REL-re, amelyben a végső fogyasztók közvetlenül a gyártótól különféle sajtokat, húskészítményeket vásárolhatnak - ideértve a vadhúst, szirupokat és lekvárokat, méz, házi kenyér, sütemények, édes sütemény, saláták, kürtös kalács, pálinka, kézműves sör és egyebek (Ozosep, 2019).

A Góbé termékek (4. ábra) a fogyasztókban felértékelődött természethez való visszatérés érzésére akarnak hatni. A vállalkozás története 2010-ben Székelyudvarhelyen indult, egy helyi összefogás eredményeként jött létre. A gyártókkal karöltve arra töreksenek, hogy színezék- és tartósítószermentes termékeket forgalmazzanak, amelyek házias ízvilággal rendelkeznek és többnyire manufaktúras termelési technológiával készülnek. A termékskála magába foglalja a péksüteményeket, a tejtermékeket, hentes árukat, a zöldségfélét, de van italrészleg és nem-élelmiszer jellegű termékvonala is (Szócs, 2015).

Elsősorban, ahogy a nevük is mutatja, a székelyföldi megyékből kerülnek ki termelőik. Mára státusz értékű, ha valaki a Góbé termékcsaládhoz tartozik. A termelőnek jó, ha belép a Góbé termelők sorába, idővel ugyanis csökkennek a költségei, és ha ezt képes kihasználni, akkor csökkenteni tudja az árakat is, így versenyelőnyhöz jut. Az a tapasztalat, hogy a termelők forgalma a korábbiakhoz képest többszöröződik (Kustán Magyar, 2013).

4. ábra: Góbé termék logoja

Forrás: <https://slideplayer.hu/slide/3165316/>

A Romániai szabályozás jelentősen eltér a magyarországitól, ugyanis nincs lehetőség arra, hogy kistermelőként bárki otthon tudjon készíteni termékeket és ezt árulhassa boltokban, piacokon. A román szabályok azt írják elő, hogy a terméket egy üzemben kell elkészíteni, majd ezek után lehet értékesítéssel foglalkozni.

A REL-eknek minden esélyük megvan a további fejlesztésre az elkövetkező években, többek között a vidékfejlesztési nemzeti program által nyújtott pénzügyi támogatásnak köszönhetően.

2.5. Hagyományos termékek

Nem elég jó minőségű helyi termékeket előállítani és ezeknek értékesítési helyszíneket biztosítani, hanem szükség van e termékek helyi keresletének megteremtésére is. A tudatos fogyasztásra ösztönözve nem hagyható el a helyi lakosok szemléletének formálása sem. Az utóbbi időszakban az élelmiszer-fogyasztás dinamikája erősen integrálja az ökológiai, hagyományos vagy helyi termékek különféle típusait. A termék azonosítása és ábrázolása képet mutat egy helyről vagy a gyártási módszerről és segít abban, hogy a bemutatott termék hiteles termékként jelenjen meg a fogyasztó számára. Ezen elemek összessége a termelési ágazatban olyan címkézési gyakorlatok kifejlesztéséhez vezetnek, amelyek garanciát kívánnak nyújtani a fogyasztónak, hogy igazolják a termék és a származási hely közötti kapcsolat fennállását a termék lehetséges hamisításoktól való védelme érdekében. Így úgy tűnik, hogy egy helyi

élelmiszeripari termék inkább a helyi és a hagyományos kulturális identitás mutatója, mint marketingcímke (Amilien et al., 2005).

Így tanúi lehetünk egy élelmiszeripari termék örökségi tárggyá történő átalakulásának. A patrimonizálás jelenti az örökség továbbadására és a folytonosság biztosítására irányuló szándékot. A hagyományos és helyi termékek örökségből származó termékek. Rajtuk keresztül a tudás vertikálisan továbbadható, akár a szülők és gyermekek, akár a termelők és a fogyasztók között. A patrimonizáció során a címkézett élelmiszeripari termék különleges értékű terméké válik, amelyet a közösségen kívüli emberek egyre nagyobb csoportja ismer fel és értékel. Ebben a folyamatban a környezeti és kulturális örökség szorosan összekapcsolódik, mivel a környezeti erőforrás nem létezik és nem azonosítható hogy műszaki ismeretek, a társadalmi értékek és az azt értékelő reprezentációk mozgósítása nélkül (Faure, 2010).

Az örökség és a terület fogalmait összekapcsolja az a tény, hogy egy hosszú távú tervezésre utalnak. Az élelmiszertermékeket egy olyan folyamat eredményének kell tekinteni, amely a pusztai termékek helyett külön forrásokat, kompetenciákat és gyakorlatokat mozgósít. A helyi termékeket úgy tekintik, mint amelyek kapcsolatban állnak a hagyományokkal és az identitással: a környezeti erőforrások, ismeretek és gyakorlatok jelzik az azokat előállító közösség egységét és a szomszédos közösségektől való különbséget. Ebben az összefüggésben a helyi és a hagyományos termékek örökségnek számítanak (Popa, 2013).

G. Fekete szerint *„Egyrészt – a termék helyhez kötöttségét és tájjellegét hangsúlyozva – helyi terméknek tekintjük a helyben megtermelt vagy összegyűjtött alapanyagokból, helyben kialakult eljárások (receptek) alkalmazásával, többnyire kisüzemi keretek között előállított, esetleg csomagolásukban is helyi anyagokat, helyi kulturális elemeket felhasználó- ily módon a hely sajátosságait megjelenítő – termékeket tekintjük helyi terméknek. Másrészt a helyi munkaerővel a helyi kb. 50 km sugarú körön belüli – lakossági igényeket kielégítő termékek sorolhatók ebbe a körbe”* (G. Fekete, 2009, 47-56 o.).

Az élelmiszertermékek alapvető szerepet játszanak a személyes identitás felkutatásában és megteremtésében az „individualizálás” folyamatában. Ez megerősíti Braudel kijelentését: *„A bor nem csak bor”* (idézik Muchnik és társai, 2010). A változó világban az étel fontos szerepet játszik az emberek és a társadalom számára az identitás utalások rekonstruálásában. Az ételek nemcsak a fiziológiai igények kielégítésére szolgálnak, hanem érzelmeket generálnak, valamint közös értékeket és referenciaértékeket mutatnak, így szocializációs funkciókat is ellátnak. A fogyasztók tehát erős identitással rendelkező termékeket fognak keresni, akár a híres termékek felértékelése által, akár bizonyos hagyományok vagy hagyományos termékek újjáélesztése révén. Az identitás „eladja” a terméket mindaddig, amíg az autentikus termékek fogyasztása

egy bizonyos jelent valamit az emberek számára, akik nem csupán fogyasztók, hanem identitásuk és a hozzá kapcsolódó értékek keresői (Popa, 2013).

Mihăilescu szerint „*a vásárlók számára a hagyományos termék, és ritkábban a helyi termék címkéje hozzáadott értéket képvisel. Sugallják a gyermekkor, az egészség és a frissesség természetes, hiteles, ízét és illatát, azaz mindenféle intim ígéretet mélyen a kollektív tudattalanban*” (Mihăilescu, 2013:18. o). A szerző szerint a hagyományos termék meghatározó jellemzője a legtöbb ember számára az előző generációk öröksége. A termelési hely és az alkalmazott módszer a legfontosabb kritériumok, amelyek meghatározzák a hagyományos termékeket anélkül, hogy jelentőséget tulajdonítanak a hivatalos minőségbiztosítási tanúsításoknak.

A lakosság általános észlelésén túlmenően a különböző területek szakembereinek véleménye is számít, és ezek nagyban befolyásolhatják az élelmiszerrendszerben forgalmazott és fogyasztott termékeket. Az élelmiszer-címkézési gyakorlatok folyamatában fontos szerepet játszanak azok a nemzeti és nemzetközi hatóságok, amelyek jogi meghatározásokat adnak ki, többé-kevésbé az örökség elméletek által ihletve, többé-kevésbé koherensek egymással, de céljuk, hogy az élelmiszer forgalmazásának és fogyasztásának legyen egy jogalapja. Romániában a hagyományos termékeket a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium a 724/2013 rendelettel szabályozza, eszerint hagyományos termék „*az ország területén gyártott és helyi alapanyagok felhasználásával készült élelmiszer, amelynek összetételében nincsenek élelmiszer-adalékanyagok, amelyek hagyományos receptet használnak, az előállítás módja és / vagy feldolgozás hagyományos technológiai eljárás, amely különbözik az azonos kategóriába tartozó más hasonló termékektől*” (<http://www.madr.ro>).

Ugyanez a rendelet határozza meg a hagyomány fogalmát, ugyanakkor a dokumentum szerint a hagyományos termékek igazolásához a következő feltételek kell, hogy megvalósuljanak: „*helyi alapanyagokból kell előállítani, be kell mutatniuk a feldolgozás helyére jellemző hagyományos receptet, amely tükrözi a termelés és / vagy a feldolgozás hagyományos típusát, kézműves műveletekkel történik a feldolgozás és a feldolgozás folyamatában bizonyítják a hagyományos működési módot.*” (<http://www.madr.ro>).

Az 509/2006/20 / EK rendelet szerint „*hagyományos: a termék, amelynek a közösségi piacon való jelenlétét igazolni tudják olyan időtávon, amelynek során a generációk közötti átadás zajlik; ennek az időszaknak meg kell egyeznie azzal az időtartammal, amelyet általában egy nemzedékre szoktak számolni, azaz legalább huszonöt évre, és sajátossága azoknak a jellemzőknek az összessége, amellyel a mezőgazdasági vagy élelmiszeripari termék*

egyértelműen megkülönböztethetők a többi, ugyanabba a kategóriába tartozó mezőgazdasági terméktől, vagy élelmiszertől (Regulamentul CE Nr.509 / 20.03.2006).

A tanúsítási folyamatot követően a termékek jogosultak védjegy használatára (5. ábra).

5. ábra: Hagyományos termékek védjegye román és angol nyelvű védjegye az EU-ban

Forrás: A TANÁCS 509/2006/EK RENDELETE, 2006. március 20

A védjegy az egyes áruk és szolgáltatások eredetének azonosítására szolgáló jogi oltalom. Megkülönböztető képessége folytán az áruknak és szolgáltatásoknak sajátos, eltérő jelleget ad, ezzel biztosítva, hogy a fogyasztók (vásárlók) az összetévesztés bármely eshetősége nélkül megkülönböztessék az adott védjeggyel ellátott árukat és szolgáltatásokat mások hasonló áruitól vagy szolgáltatásaitól. Gyakran saját magunkon is tapasztaljuk, hogy milyen mértékben befolyásolja a választásunkat, tehát a védjegy kiemelkedő szerepet játszik a marketingben, és általában a piaci versenyben, lehetővé teszi a fogyasztó számára, hogy kedvező vásárlási tapasztalat esetén később azt újra megismételhesse, illetve kedvezőtlen tapasztalat esetében elkerülhesse a szóban forgó árukat vagy szolgáltatásokat.

Romániában a védjegyhez való jog megszerzése és védelme az OSIM-nél (Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, 2020) történő regisztráció révén történik, a 84/1998. évi törvény feltételei szerint, melyet módosított és kiegészített védjegyek és földrajzi jelzések nyilvántartásba vételéről szóló 66/2010-es törvény. A szabályok és az eljárás megegyezik a Magyarországon követett eljárással.

Az Európai Unió kiemelten támogatja a vidékfejlesztés területét, a Vidékfejlesztési Program által segíti az agrárium, a vidéki szereplők megerősítését. Célrendszerében helyet kap az életképes élelmiszer előállítás, a környezeti erőforrásokkal kapcsolatos fenntartható gazdálkodás, és a vidéki területek kiegyensúlyozott fejlődése is. Egyik fontos prioritási területe az élelmiszerlánc szervezése, amelyhez kapcsolódóan külön alprogram készült a rövid ellátási láncok (REL) támogatására. Erre azért volt szükség, mert a kistermelők méretüknél fogva nehezen veszik fel a versenyt a nagyobb gazdaságokkal, vállalkozásokkal, így a hagyományos

pályázati rendszerekből könnyen kiszorulnak. Az alprogram támogatja a termelők piacra jutását; kisebb mértékű beruházásait; a termelőknek a termeléssel, élelmiszer-biztonsággal, értékesítési formákkal feldolgozással kapcsolatos képzését, szaktanácsadását

Tehát a rövid ellátási lánc olyan értékesítési forma, amely maximum 1 közvetítőt iktat be a termelő és a fogyasztó közé. Fontos a termelők együttműködése, közvetlen földrajzi kapcsolatot és rendszeres értékesítést feltételez (Reszkető, 2015).

2.6. Vállalkozási formák Romániában

Romániában elterjedt vállalkozási forma az engedélyezett természetes személy (románul persoană fizică autorizată, pfa.). Eltérően a kft.-ktől, ez esetben a CAEN-kód szerinti tevékenységek száma nem haladhatja meg az ötöt, továbbá mindössze három alkalmazottja lehet. Az engedélyezett természetes személynél népszerűbb vállalkozási forma az egyéni vállalkozás (întreprindere individuală), részben azért, mert 3 helyett 8 alkalmazottja lehet, és CAEN-kód szerinti tevékenységeinek száma elérheti a tízet. A családi vállalkozás esetében is így van, kivéve, hogy nem lehetnek alkalmazottaik, de lehetnek más vállalkozás, intézmény munkatársai. Ilyen vállalkozást csak két vagy több, 16 éven felüli családtag alapíthat, a jogszabályok szerint családtagnak számítanak az elsőtől a negyedfokú rokonságig terjedő személyek (Barabási, 2017).

Mezőgazdasági őstermelőnek minősül az a 16. életévét betöltött, nem egyéni vállalkozó magánszemély, aki a saját gazdaságában a meghatározott termékek előállítására irányuló tevékenységet folytat. Ennek igazolására őstermelői igazolvánnyal rendelkezik. Regisztrált őstermelő, családi gazdálkodó magánszemély, vagy családi gazdálkodó, vagy nem foglalkoztatottként közreműködő családtag (<https://portal.nebih.gov.hu>).

A kistermelő az általa megtermelt alapterméket, általa betakarított, összegyűjtött vadon termő alapterméket, az abból előállított élelmiszert, jogszerűen kifogott halat értékesítheti a végső fogyasztóknak és kiskereskedelmi vagy vendéglátó létesítményeknek mennyiségi és területi korlátozással. A kistermelő szolgáltatásokat (pl. füstölés, aszalás, szárítás) végezhet magánszemélyek és más kistermelők részére. A kistermelő falusi vendégasztalt üzemeltethet, melynek keretében vidéki környezetben a házi élelmiszerekhez és gasztronómiai hagyományokhoz kapcsolódó tevékenységek bemutatására, és az elkészített élelmiszerek helyben fogyasztására kerülhet sor. Az értékesítés a vásárló kérésére házhoz szállítással is történhet (<https://portal.nebih.gov.hu>). Társas vállalkozás a Kft. Egyetlen magánszemély is

létrehozhatja, vagy akár jogi személy is lehet a cég tulajdonosa. A román KFT minimális alaptőkéje 200 román lej. Csak a törzstőkével felel (<https://motivator.ma>).

A Hargita megyei kis mezőgazdasági élelmiszertermelők leggyakrabban mikrovállalkozások (Kft.-k, egyéni vállalkozások, valamint engedéllyel rendelkező természetes személyek) formájában működnek, ezt tükrözi a helyi agrár-élelmiszeripari piachoz való rugalmas alkalmazkodóképessége.

A családi vállalkozásokat a világ számos országában a gazdaság gerincének tekintik, működésük, növekedésük, konfliktusaik, üzleti fenntarthatóságuk a globális gazdaság sikerének kritikus tényezői. A Family Firm Institute (2017) által gyűjtött adatok alapján globálisan a családi vállalkozások az összes vállalkozás körülbelül kétharmadát, a tőzsdén jegyzett cégek pedig egyharmadát teszik ki; a GDP 70–90 százalékát adják; a munkahelyek 50–80 százalékát tartják fenn; tőkéjével indítják a startupok (korai fázisú vállalkozás) 85 százalékát (Kása et al., 2019).

3. Saját vizsgálat

Ahhoz, hogy a helyi gazdaság a lehető legnagyobb kapacitással működjön, legelőször is fontos megvizsgálnunk az adott térség erőforrásait, éghajlati viszonyait, hiszen hiába szeretnénk narancs-ligeteket telepíteni a Gyergyói-medence térségében, ha a hosszú, fagyos telek következtében nem számíthatunk maximális gyümölcs hozamra. A másik fontos tényező a munkaerőpiac felmérése, akárcsak Kelet-Európa számos országa, így községünk is küzd a fiatalok, szakképzett munkaerő elvándorlásának megakadályozásával, viszont véleményem szerint, amíg egy nyugati ország ugyanazért a munkáért négyszeresét tudja fizetni egy családos férfinak vagy nőnek, mint szűkebb környezete, ahol él, addig sajnos érthető ez a tendencia. Mindezeket saját családomban is megtapasztaltam, hiszen férjem is nyolc év Svájc után maradt itthon velünk, a családjával, miután úgy döntöttünk, hogy megpróbálkozunk helyi termék előállításával.

3.1. Kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek

Témaválasztásom szorosan kapcsolódik érdeklődési körömhöz. Konkrét kutatási célként a helyi termelők boldogulásának vizsgálatát tűztem ki, amely remélhetően Hargita megyében is jelentős változásokat hoz majd a helyi termékeket termelők és feldolgozók, kereskedők termékstratégiájában.

Megkérdeztem a válaszadókat, hogy ha volna rá lehetőségük, beindítanának-e egy saját vállalkozást, és ha igen, akkor leginkább mely területen indítanák be. Kíváncsi voltam arra, hogy meg lehet-e élni helyi termékek előállításából, és hogy előnyben részesítik-e a helyi termékek fogyasztását. Azt is meg akartam tudni, hogy Gyergyóremetén honnan lehet beszerezni ezeket a termékeket, valamint, milyen árfekvésűek ezek a helyi termékek. Arról is érdeklődtem, hogy a válaszadóknak miért fontos a helyi termékeket vásárlása, továbbá meg akartam tudni, mi az általános vélemény arról, hogy a településen az életszínvonal fellendülését előmozdítaná, ha együttműködnének a helyi termékeket előállító családok.

Érdekelt, hogy a lakosságnak van-e tudomása arról, hogy modern piaccsarnok épült Remetén, és hogy a településen a munkalehetőségek bővítésében nagy szerepe van-e a helyi termékek előállításának.

Kutatómunkámban az alábbi hipotézisek igazolását tartottam szem előtt:

H1: A remetei lakosoknak fontos a helyi termékek fogyasztása.

H2: Gyergyóremete önkormányzata a fejlesztésekkel elősegíti a remetei lakosság boldogulását, megélhetését.

H3: Gyergyóremetén egyre többen látnak megélhetési lehetőséget a helyi fejlesztések és helyi termékek előállítására és értékesítésére által.

3.2. Gyergyóremete község bemutatása

Gyergyóremete (6. ábra), Hargita megye egyik nagyközsége, a Közép-Romániai fejlesztési régióhoz (Centru) tartozik. A Gyergyói-medence északnyugati részén fekszik, a Görgény-hegység aljában, átlag 750 m tengerszint feletti magasságban. A hozzá legközelebb, 18 km-re eső város Gyergyószentmiklós. A megye központja a 75 km-re, délre fekvő Csíkszereda.

A község területe 10.772 hektár. A települést átszeli a Maros, Erdély leghosszabb folyója, mely ugyanakkor a térség legjelentősebb vízgyűjtője. Remete területén négy jelentős patak ömlik a Marosba. (remete.ro, www.recensamant.ro).

6. ábra: Gyergyóremete látképe

Forrás: gyergyoremete.ro

Kialakulásának kezdeti szakaszában szalagtelkes településnek volt mondható. A település az orsós falutípus jegyeit is magán hordozza, hiszen a falu közepén térszerű öblösödés alakult ki. A népesség fokozatos növekedésével halmazfaluvá formálódott és megjelentek a szórványok is. Gyergyóremete tehát halmazfalu, összesen ötvenkét utca szövi át a községet, melyek összesen 44,30 km hosszúságot tesznek ki, valamint két Megyei Út szeli át (DJ 153C, DJ 153D). Mivel az imént említett megyei utak nincsenek felújítva, csak a község területén

lévő szakaszon, a község, átmenő forgalom szempontjából zsáktelepülés. Közigazgatásilag hozzá tartozó falvak: Eszenyő, Kicsibükk és Martonka, de számottevő lakosság csak Gyergyóremetén van, a többi település részben vagy teljesen elnéptelenedett. A 2011-es népszámlálási adatok alapján Gyergyóremete lakosainak száma: 6165 fő (3038 férfi és 3127 nő).

Megközelíthetőség vasúton a CFR 400-as vasúti fővonalán (Brassó–Szatmárnémeti) érhető el a község. Nincs saját vasútállomása, közúton Gyergyószentmiklós vagy Maroshévíz irányából, a DN 12-es (E578) műúton Ditró központjából Remete felé letérve 4 km után érhető el a község.

Megközelíthetőség vasúton a CFR 400-as vasúti fővonalán (Brassó–Szatmárnémeti) érhető el a község. Nincs saját vasútállomása, közúton Gyergyószentmiklós vagy Maroshévíz irányából, a DN 12-es (E578) műúton Ditró központjából Remete felé letérve 4 km után érhető el a község. Gyergyóremetéhez a községközponton kívül három falu tartozik: Eszenyőpatak, Kicsibükk és Martonka (1. táblázat).

1. táblázat: Gyergyóremete község települései, lakossága (fő)

Magyar név	Összlakosság	Magyar lakosság	Magyarok aránya
Gyergyóremete	6 078	5 971	99,2%
Eszenyőpatak	86	83	97,6%
Kicsibükk	0	0	-
Martonka	0	0	%

Saját szerkesztés a 2011-es népszámlálási adatok alapján, 2023.

Gyergyóremete területe legnagyobb részben gyümölcsösökkel, legelőkkel fedett, de számottevő szántóval is rendelkezik, és erdőségei is nagy területeken fekszenek (2. táblázat).

2. táblázat: Gyergyóremete község területi megoszlása földhasználat szerint (km²/%)

	Terület (km ²)	(%)
Teljes közigazgatási terület	107,7	100,0%
ebből szántó	23,8	22,1%
ebből egyéb mezőgazdasági terület (pl. legelő, gyümölcsös)	60,1	55,7%
ebből erdő	19,3	17,9%
ebből egyéb nem mezőgazdasági terület (pl. beépített területek, utak, folyók)	4,7	4,3%

Forrás: Erdelystat, 2023.

Éghajlatát a majdnem zárt hegyközi medencék időjárási viszonya határozza meg: hosszú és hideg telek, rövid, de viszonylag meleg nyarak. A napsütéses órák száma évente 1600-1700-ra tehető. A páratartalom nagy (70-80%). Ezért is gyakori a tartós ködképződés. Az év folyamán mintegy 160 fagyos és alig 80 derűs napra lehet számítani. Az évi középhőmérséklet 5,5-6 C fok, a csapadék évi középértéke 600 mm/m² (www.gyergyoremete.ro).

A község határának nagyrésze a Natura 2000 hálózat részét képezi, amely a „Görgényi-havasok és medence” elnevezésű madárvédelmi területbe tartozik. Ökológiai folyósóként kapcsolja össze az előbb említett természetvédelmi területeket. Az Európai Unió által nyújtott földalapú támogatásokra a hagyományos módon végzett mezőgazdasági tevékenységek végzésére pályáznak.

Vasúton a CFR 400-as vasúti fővonalán (Brassó–Szatmárnémeti) érhető el a község. A gyergyóditrói vasútállomástól érkezhetünk a két kilométerre levő községközpontba.

Autóval Gyergyószentmiklós, vagy Maroshévíz irányából, a DN 12-es (E578) műúton, Ditró központjából Remete felé letérve 4 km után érkezünk a községbe.

Gyergyóremete NUTS2-es szinten a Közép-romániai fejlesztési régióhoz (Centru 7) tartozik (www.gyergyoremete.ro).

Gyergyóremetén a Turisztikai Információs Központ 2012-ben kezdte meg működését. Egy különleges épület ad neki otthont, amelyet a Vidékfejlesztési Alap támogatásával alakítottak át. Az épületnek nagy eszmei értéke van, összeköti a település múltját és jelenét egyaránt. Az épület homlokzata egy századfordulón épült lakóházé, amely később községházaként szolgált, a belső tér modern faburkolatos helyiségekből áll.

A turizmus számos formája fellelhető a községben, annak ellenére, hogy nincsenek bejegyzett vállalkozások a vendéglátás területén. A községben jellemző az ökoturizmus, falusi turizmus és az agroturizmus. A turista forgalmat illetően statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. A településen több panzió is működik és vannak olyan családok, akik vendéglátással foglalkoznak.

Gazdasági élet Gyergyóremetén

Jelenleg 286 aktív vállalkozás van bejegyezve Gyergyóremetén, amelyből 144 engedélyezett magán személy és 142 Kft. (Forrás: Polgármesteri Hivatal, 2022). Megoszlásuk szerint leginkább építőiparral, kereskedelemmel és mezőgazdasággal, foglalkoznak a vállalkozások. Jövedelmek tekintetében a település aktív lakossága a romániai átlagos életszínvonalon él.

Tevékenységi körüket tekintve a kereskedelem van többségben, bár ezen belül különböző termékekre fókuszálnak. Az élelmiszeriparban tevékenykedő vállalkozás házicsokit és mézespogácsát készít és forgalmaz az ország területén és Magyarországon is. A www.listafirme.ro weboldal összesítése alapján, a Hargita megyében lévő falvak közül Gyergyóremete a második helyen áll 132 bejegyzett Korlátolt Felelősségű Társasággal (román rövidítés: S.R.L.). Ez a szám bizonyítja azt, hogy a községben magas a vállalkozói kedv. Az előbb említett vállalkozási formán kívül még több száz családi vállalkozás működik törvényesen, de azokra vonatkozó aktuális adatokat nem találtam. Kiemelten fontosnak tartom megemlíteni, hogy jelenleg is új beruházások folynak a községben magyar-román közös beruházásokat valósítanak meg, amely keretében tejporgyárat (újraindítják), burgonyafeldolgozót és gyorsfagyasztottgyümölcs-üzemet is építenek, Borzonton pedig ehhez kapcsolódva húsfeldolgozót, újraindította az Antares Romania Srl. az irodai székek gyártását. Egyre több embert foglalkoztatnak községünkben, ami azt jelenti, hogy bővül a munkalehetőségek száma. Várhatóan a gazdaságok számának növekedése pozitív hatással lesz a lakosság növekedésére.

Gyergyó természeti viszonyai kiváló lehetőséget biztosítanak az alpesi állattenyésztésre. Ezen adottságok tették lehetővé a Tejporgyár felépítését Remetén. Településünkön, mintegy ötezer ha közepes minőségű termőföldön gazdálkodnak az emberek. A szántóföldi növényi kultúra mellett a nagy kiterjedésű legelőkön zajló állattartás is kiemelkedő. Leginkább burgonyát termesztene, a kalászosok aránya kisebb. A kisüzemi, háztáji állattartás jellemző. A legnagyobb arányban tartott állat a juh és a szarvasmarha

A tejporgyár 1954. október 24-én kezdte meg termelését. Tervezett termelőképessége 800 tonna tejpor és 400 tonna vaj volt évente. 25 év alatt ez több mint háromszorosára emelkedett, elérvén a 3 000 tonna tejpor és 1200 tonna vaj termelését. Nemrég a gyár az egyetlen Romániában, ami hazai szabadalom alatt álló, 100%-ban helyi gyermektápszert készített. A remetei tejporgyár a medence egyetlen olyan termelőegysége volt, amely túlélte a rendszerváltást, azonban az utóbbi időben jelentős adósságot halmozott fel. Ennek következményeként, felszámolták és 2018. december folyamán egy új tulajdonos vette használatba. Saját elmondása szerint folytatni szeretné a tevékenységet.

Az END-IBO házicsokigyárban 2000-ben indult a házicsoki-készítés, (1990 előtt Hargita megyében csak a gyergyóremetei tejporgyárban állítottak elő házicsokit). Kezdetben egyetlen helyiségben folyt a termelés és a raktározás is, abban az időben még kézzel csomagolták nejlonba a terméket, mellette írták a számlát, de fokozatosan fejlődtek, ma már 76 alkalmazottal dolgoznak, és új termelési felületet is létesítettek.

A Fotovoltaikus park - mintegy 1,1 MW teljesítménnyel szolgáltat áramot.

Ezekon a nagybefektetéseken kívül építő szakipari vállalkozás, fafeldolgozó/famegmunkáló (asztalos), sütőipar, pékség, kézműipar (bördízmű, kovács, kádár, fafaragó), jellegzetes háziipari termékek (a csercsés gyapjúlepedők/csergék és a festékesek) is megtalálhatók a településen.

Széles körű kiskereskedelmi hálózat biztosítja az ellátást. A községben a fontosabb vállalkozások jellemzően a helyi lakossági igényeket kielégítő szolgáltatók. A legnagyobb vállalkozási kedv még mindig a kereskedelemben és a vendéglátásban tapasztalható.

Más kereskedelmi egységek: 2 üzemanyagtöltő állomás, gazdabolt, gyógynövény üzlet, virágüzletek, önkiszolgáló vegyes üzletek, víz-, gázszerelő szaküzletek, ruhásboltok, méterárú, játékboltok, ajándékboltok stb.

A pénzügyi szolgáltatásokat a Takarékpénztár Bank (CEC Bank), a Postahivatal (Postabank szolgáltatás vehető igénybe), Raiffeisen Bank ATM, különböző biztosítók és ügyintéző iroda (autóbeírás, szövegfordítás, biztosítások) biztosítja.

A településen a személyszállítást két helyi buszvállalat, valamint a helyi taxi biztosítja. Működik egy temetkezési vállalkozás is.

Infrastruktúra szempontjából Gyergyóremete jelenlegi közműszolgáltatásait illetően pozitív példának tekinthető úgy megyei, mint regionális szinten.

A több pályázatnak köszönhetően Gyergyóremete község 100%-ban le van fedve ivóvíz- és szennyvízhálózattal. A REDISZA Rt. (három szomszédos település, Remete, Ditró, Szárhegy együtműködéséből) szolgáltatja a vizet Remetének és Ditrónak, illetve tisztítja a szennyvizet az alapító három községnek és a tejporgyárnak.

A község jelentősebb utcái a közelmúltban lettek felújítva főként uniós támogatásokból.

A tévé és internet hálózat 2018-ban volt felújítva. Jelen pillanatban működő szolgáltatók: RDS-RCS, UPC és TELEKOM. A régi kábeltévé-hálózat megszűnését követően az önkormányzat támogatásával egy helyi civil szervezet működteti a Remete TV-t, amely az RDS-RCS és a UPC hálózatán Gyergyóremete és a környék településein is fogható (www.gyergyoremete.ro).

A hulladékgazdálkodásért (a háztartási hulladékok gyűjtése, szállítása és tárolása) Gyergyóremete községben a Salubriserv cég felel, szerződéses alapon a hulladékot minden héten (négy alkalom/hónap) begyűjtik. Ennek ellenére előfordul, hogy a felelőtlen emberek a hulladékot a környező mezőgazdasági területeken rakják le, de ezek a problémák megoldódni látszanak a hulladéklerakó állomás beüzemelésével.

A községben négy rendőr teljesít szolgálatot, akik rendőrautóval járőröznek. Öt éve, 2018-ban felszerelték a térvizsgáló kamerarendszert, amely a község minden útkereszteződését figyeli és rögzíti. A községre nem jellemzők a bűncselekmények.

Oktatás, szociális élet, egészségügy, kultúra

A községben az oktatás 2010 óta jogilag egy intézményben működik a 8. osztályig. Mivel a község területe nagy, ezért több helyszínen, a falu több részén zajlik az oktatás, van iskola és óvoda épület. Az iskolaépületek állapotát és felszereltségét tekintve többnyire jó feltételt biztosítanak az oktatáshoz. Európai Unió pályázati pénzből felújították az épületek nagyrésztét, és didaktikai eszközökkel is bővültek. Jelen pillanatban is van egy EU-s pályázat elbírálás alatt, amely az oktatási intézmény további fejlesztését és bővítését célozza meg.

Az óvodások és kisiskolások száma 2012-től folyamatosan csökken. Míg 2012-ben az összlétszám 700 fölött volt, addig 2018-ban már csak 690. Az általános iskola elvégzése után, a diákok többsége a 18 km távolságra lévő Gyergyószentmiklóson folytatja tanulmányait elméleti líceumban vagy szakiskolában, esetleg a szomszédos gyergyóditrói szakiskolában. Olyanok is vannak, akik Csíkszereda, Székelyudvarhely vagy Marosvásárhely elméleti líceumait választják.

2009-ben avatták fel a gyergyóremetei sportcsarnokot, ahol folyamatos a tevékenység: délelőtt/délután elsősorban az iskolások használják, késő délutántól a felnőttek a pálya. A sportcsarnok átadása óta nagy az érdeklődés a helyi minifoci és a kézilabdasport, az asztalitenisz iránt, ugyanakkor a férfiak és a gyerekek mellett a nők is sportolni kezdtek.

A településen 2011-ben létesítettek egy Egészségházat, ahol három családorvos és két fogorvos dolgozik állandó jelleggel, valamint egy gyógyszertár is helyet kapott benne. Ugyanakkor egyes szakorvosi vizsgálatokra hetente, másokra havonta lehetőség nyílik (endokrinológia, belgyógyászat, tüdőgyógyászat, allergológia, ideggyógyászat, pszichiátria, fizioterápia, nőgyógyászat, gyermekgyógyászat, ortopédia, radiológia, fül-orr-gégészet, gyógymasszázs és optikai szakrendelés). Itt működik a mentőállomás és a helyi önkéntes tűzoltó alakulat is. A védőnői szolgálat az újszülött kisbabákat látja el otthonaikban felkeresve, de egy közösségi asszisztens is otthonukban látja el rászorulókat.

A Szent Anna Szociális Házban kapott helyet a gyulafehérvári Caritas Szervezet, amely az önkormányzat támogatásával különböző családsegítő programokat szervez (pl. otthoni gondozás ágyhoz kötött idős, beteg emberek számára). Az idős korosztály számára találkozót szerveznek az Idősek Klubjában. A kismamák a Baba-Mama Klubban találkozhatnak. Itt van a falugondnoki szolgálat is, amely a községközponttól távolabbi részeiben élő idős és rászoruló

személyeket segíti. Az Együtt a Jövőnkért Egyesület a fogyatékkal élőknek biztosít foglalkoztatást.

A gyergyóremetei Művelődési Otthon az 1970-es évek közepén a lakosság pénzbeli hozzájárulásával és közmunkával épült egy 370 férőhelyes, előadóteremmel, korszerű színpadtechnikával ellátott, Európai Unió finanszírozású pályázat által korszerű fény- és hangtechnikai, valamint légkondicionáló berendezéssel is ellátott létesítmény. A Sirülő Néptáncsoport különböző korosztályú gyerekeknek csoportokban, heti rendszerességgel néptáncoktatás nyújt. A Művelődési Házban hangszeres oktatásra is lehetőség van.

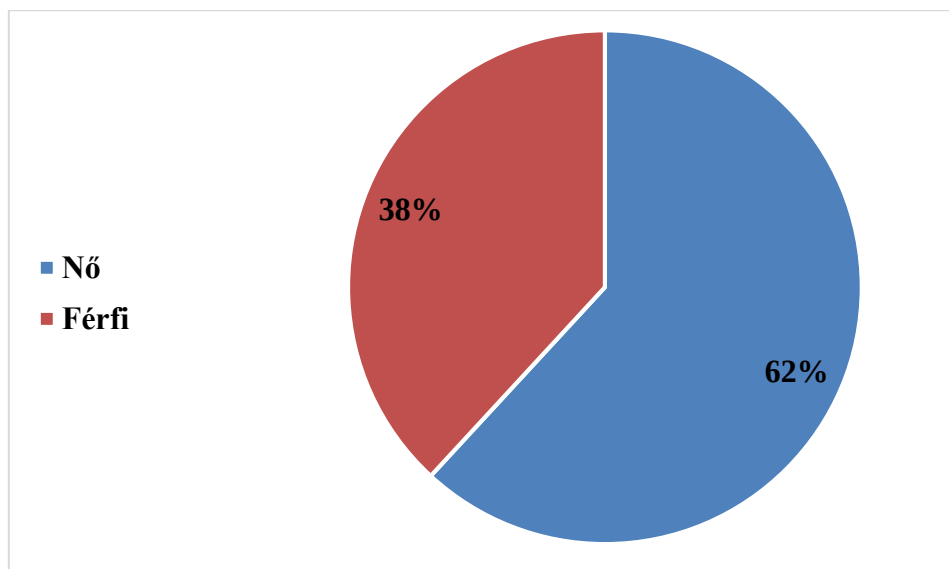
A községben hat aktív civilszervezet működik, melyek a gyermekektől az idősekig, minden korosztállyal foglalkoznak. Évente átlagosan harmincöt programot szerveznek (sport, oktatási, kulturális, vallási, ifjúsági, hagyományőrző programok) a helyi önkormányzat támogatásával. A tevékenységek között megtalálhatóak a különböző, de a fogyatékkal élők foglalkoztatása is.

3.3. Kutatási módszerek és a minta bemutatása

Kutatásom során elsőként szekunder kutatást, dokumentumelemzést végeztem. Tanulmányoztam a témához kapcsolódó szakirodalmat, amely után a saját kutatásként primer kutatást végeztem. Empirikus kutatásom célja, hogy megvizsgáljam, helyi termelők miként ítélik meg a saját helyzetüket. Kvantitatív módszert (strukturált kérdőív) magas minta-elemszámú módszert választottam, mivel statisztikai szempontból jól összehasonlítható adatok elemzésére alkalmas, és, hogy minél magasabb minta-elemszámot tudjak képezni (ld. 1. számú melléklet). Meghatároztam azt a mintavételi technikát, amely megfelelő reprezentativitást biztosíthatott a vizsgált célcsoportra nézve. Célcsoportom Gyergyóremete teljes felnőtt lakossága volt. A strukturált önkitöltős kérdőívet online is megszerkesztettem, de mivel nagyon kevés remetei töltötte ki, nyomtatott formában bocsátottam a legtöbb válaszadó rendelkezésére 150 példányban, amelyből 118 darabot sikerült személyes jelenlétemben kitöltetni, ezért a mintanagyság 118 kitöltőt jelent. Pillanatnyilag véleményem szerint a felnőtt lakosság kb 5000 fő, ezek alapján a jelenleg Gyergyóremetén élő felnőtt lakosság 2,36%-a véleményét kaptam meg. A kérdőívek kiértékeléséhez Excel táblázatba vezettem az adatokat, majd az adatok alapján diagramok segítségével ábrázoltam a kapott értékeket.

A kérdőíves lekérdezésen kívül interjút készítettem a község polgármesterével. Laczkó-Albert Elemérrel, hogy megtudjam, milyen eredményes befektetések valósultak meg a településen és melyek a jövőbeni fejlesztési tervek (interjúkérdések ld. 2. számú melléklet).

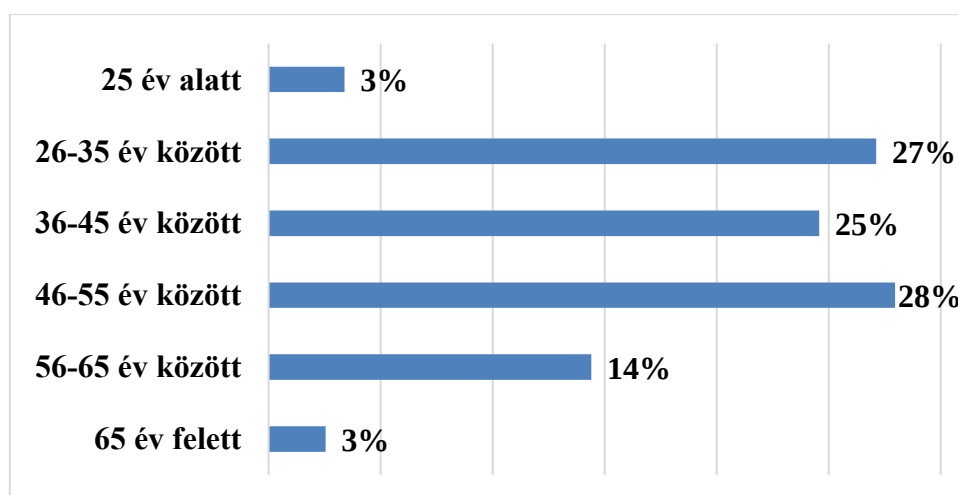
Kutatási kérdőívem esetén a válaszadóim többsége, ami 62%-ot jelent, nő, valamivel magasabb ennek felénél a férfiak aránya, azaz 38% (7. ábra).

7. ábra: Nemek szerinti megoszlás (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

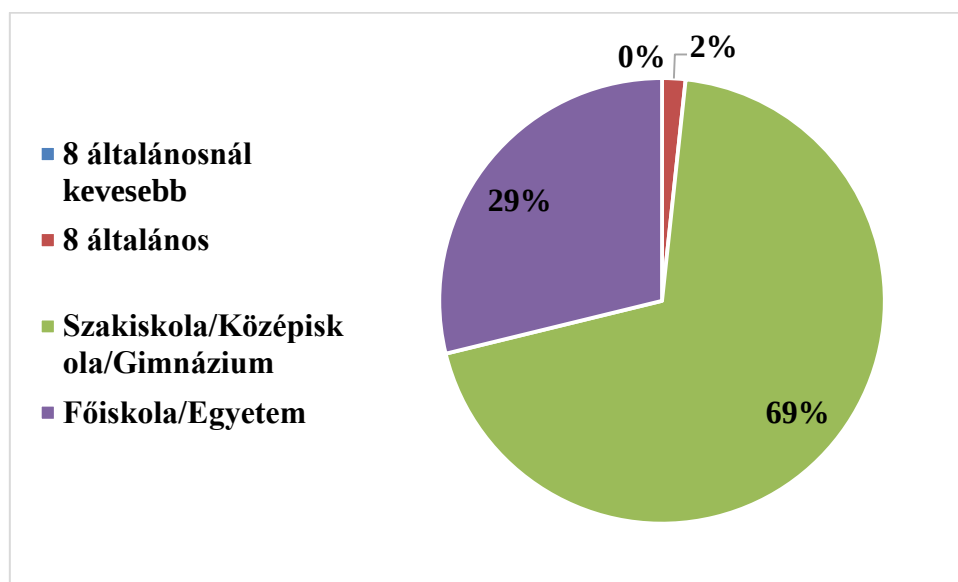
Válaszadóim 28%-a 46-55 év közötti, 27%-a 26-35 év közötti, 25%-a 36-45 év közötti, és ahogy a 8-as számú ábra is mutatja, őket követik 14%-kal az 56-65 év közöttiek, majd 3% 25 év alatti és ugyancsak 3% 65 év fölötti lakos is (8. ábra).

8. ábra: Életkor szerinti megoszlás (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

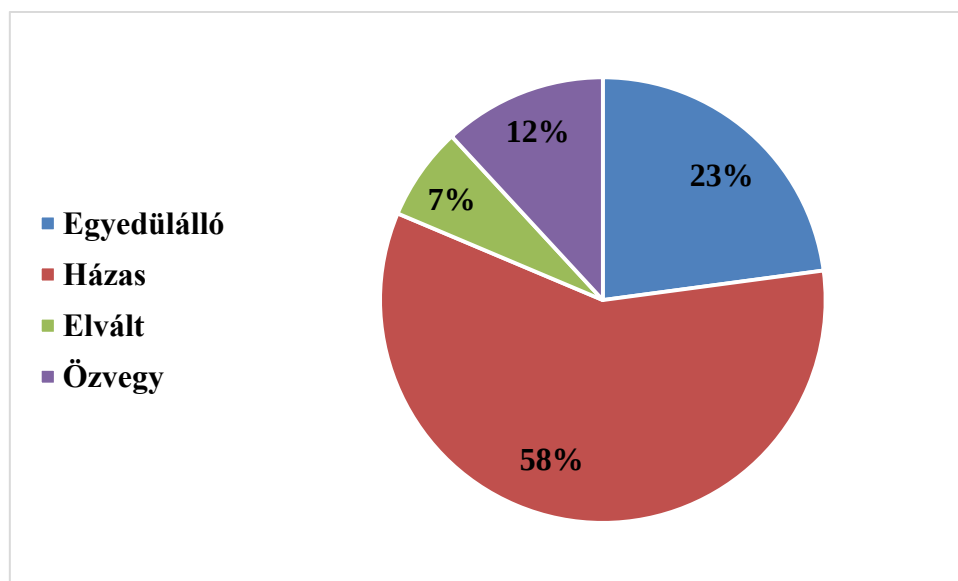
Iskolai végzettségük szempontjából, ahogy az ábra is mutatja, 69% szakiskolát végzett és érettségi diplomával rendelkezik, elég magas a főiskolát és/vagy egyetemet végzettek aránya (29%), 2% nyolc általánost végzett (9. ábra).

9. ábra: Iskolai végzettség szerinti megoszlás (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

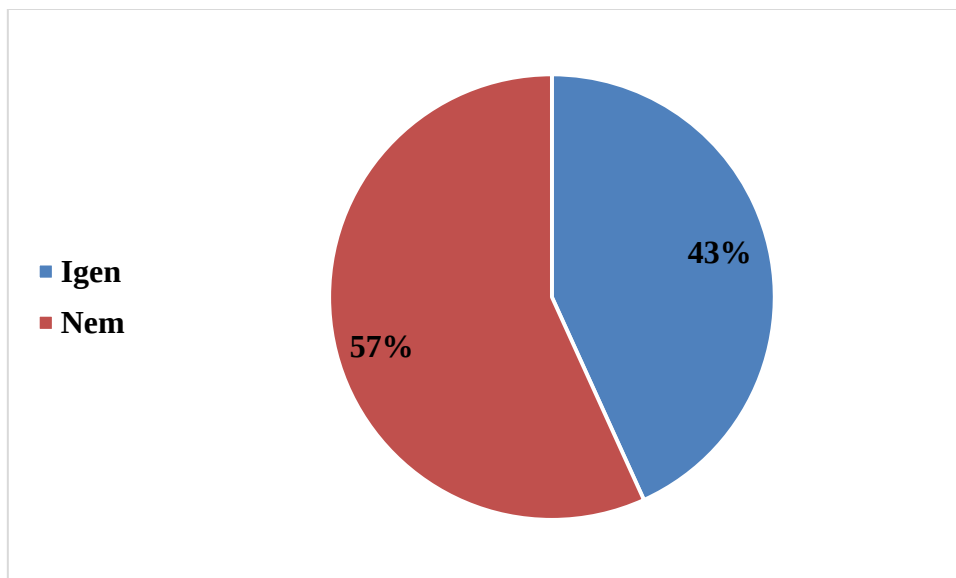
A válaszadók 58%-a házas, 23%-a még egyedülálló, 12%-a özvegy és egyedül és (vagy gyermekeivel), 7% elvált és még nem alakított ki új párkapcsolatot (10. ábra).

10. ábra: Kapcsolati státusz szerinti megoszlás (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

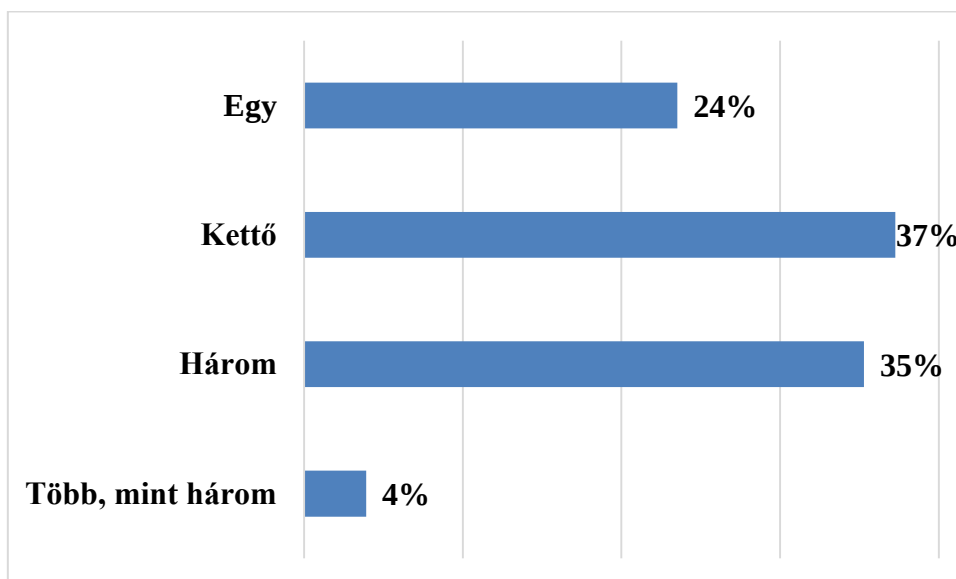
A válaszadók 43%-ának vannak kiskorú gyermekei, de a beszélgetéseinkből kiderült, hogy az idősebb korosztály válaszadóinak is vannak gyermekei, de már külön háztartásban élnek, tehát nem ők nevelik a gyermekeket (11. ábra).

11. ábra: Gyermekek a családban (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

Azok a válaszadók, akik kiskorú gyermeket nevelnek, ahogy a 12. számú ábra is mutatja, legtöbben két gyermeket vállaltak (37%), Három gyermeket 35% nevel, egy gyermeket 24%, több mint 3 gyermeke 4%-nak van (12. ábra).

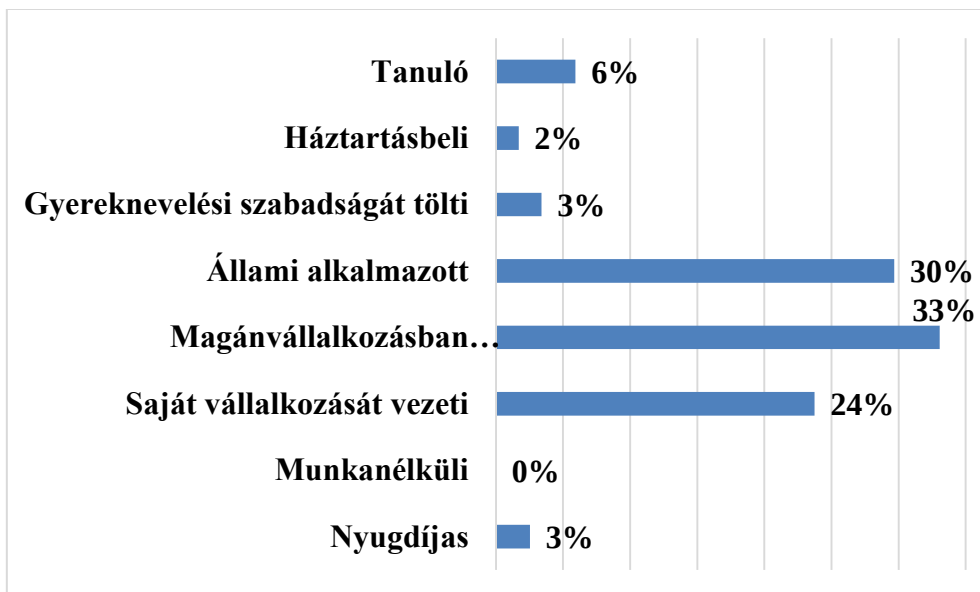

12. ábra: Gyermekek száma (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

N=51

A válaszadók többsége aktív a munkaerőpiacon, 33% magánvállalkozónál dolgozik, 30% állami alkalmazásban, 24% saját vállalkozásában teremt értéket, 6% még tanul, 2% háztartásbeli és 3% nyugdíjas (13. ábra).

13. ábra: Munkaerőpiaci státusz szerinti megoszlás (%)

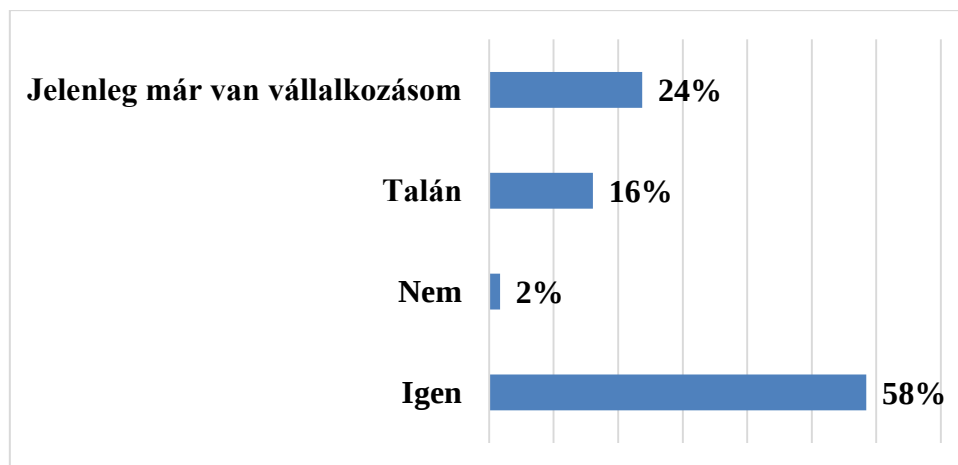
Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

3.4. A kutatás eredményei

Kutatási eredményeimet a kutatási módszereim mentén mutatom be.

3.4.1. A kutatási kérdőív eredményei

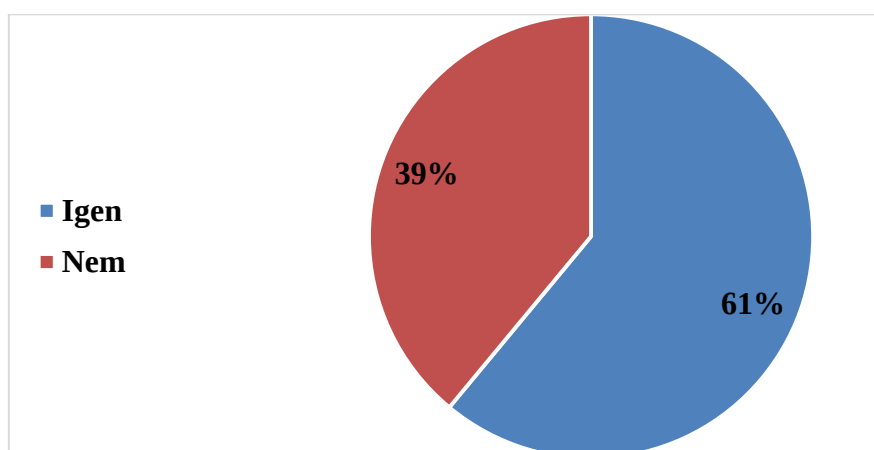
Kérdőíves kutatásom válaszaiból azt derült ki, hogy a megkérdezettek 24%-a már rendelkezik saját vállalkozással, 58%-a szívesen indítana saját vállalkozást, 16%-a még határozatlan, 2%-a fél belekezdeni, felelősséget vállalni, inkább alkalmazottként dolgozik (14. ábra).

14. ábra: Vállalkozási hajlandóság szerinti megoszlás (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

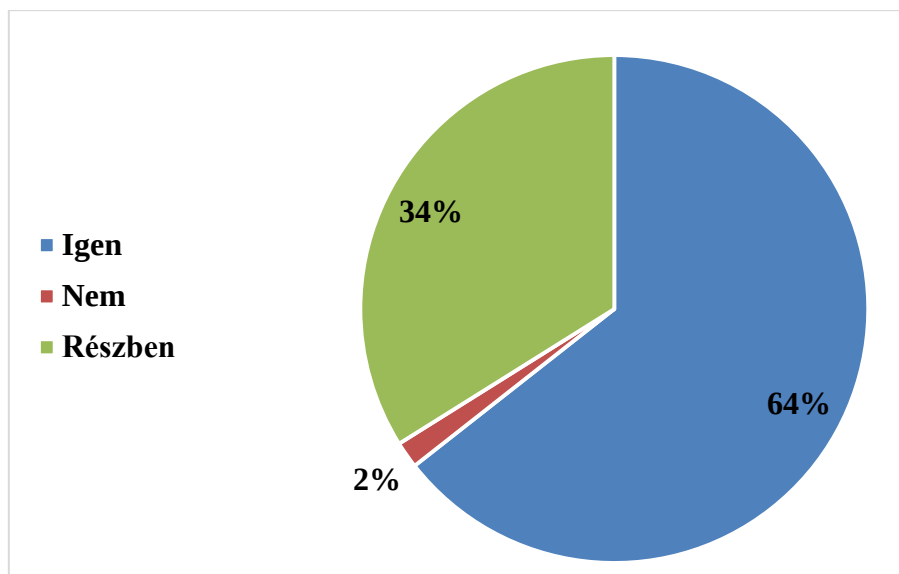
Arra a kérdésemre, hogy a válaszadók tisztában vannak-e azzal, hogy mit jelent a rövid élelmiszerláncok fogalma, 61% pozitív választ adott, 39%-a nem volt tisztában a fogalom jelentésével (15. ábra).

15. ábra: Rövid élelmiszerláncok fogalmának ismerete (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

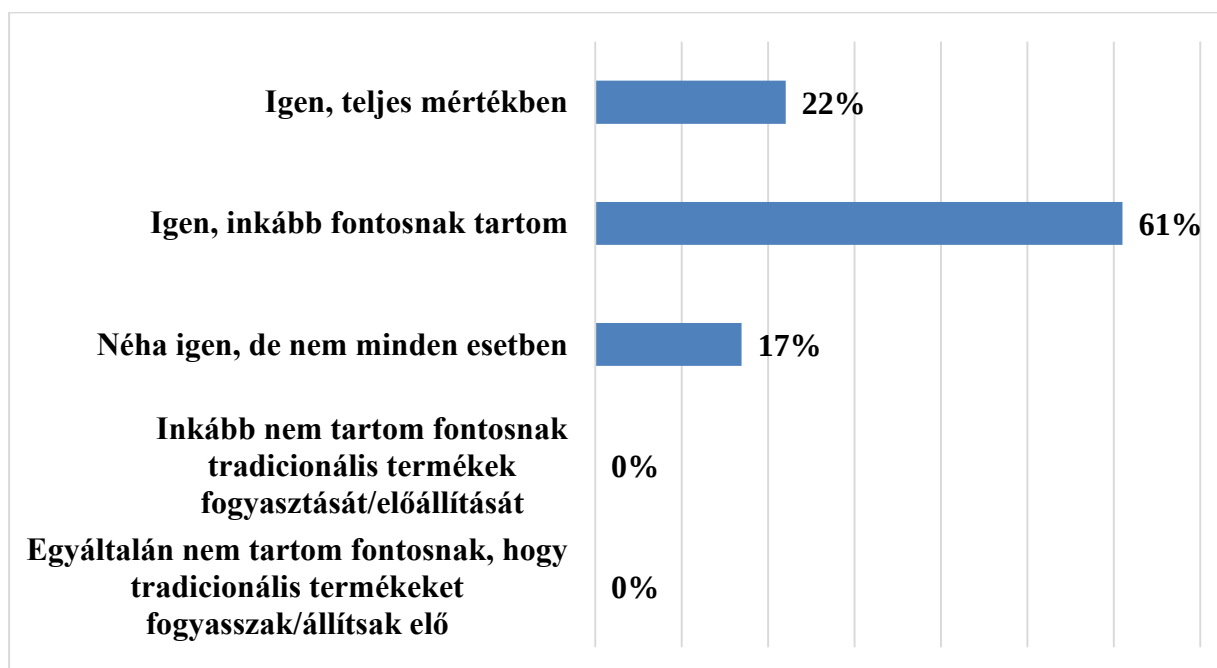
Annak ellenére, hogy a válaszadóknak csupán alig kétharmada ismerte a REL fogalmát, 64% határozottan előnyben részesíti a helyi termékek fogyasztását, 34% ugyancsak gyakran fogyaszt helyi terméket, 2% inkább az olcsóbb megoldásokat keresi (16. ábra).

16. ábra: Helyi termékek kedveltségének mértéke (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

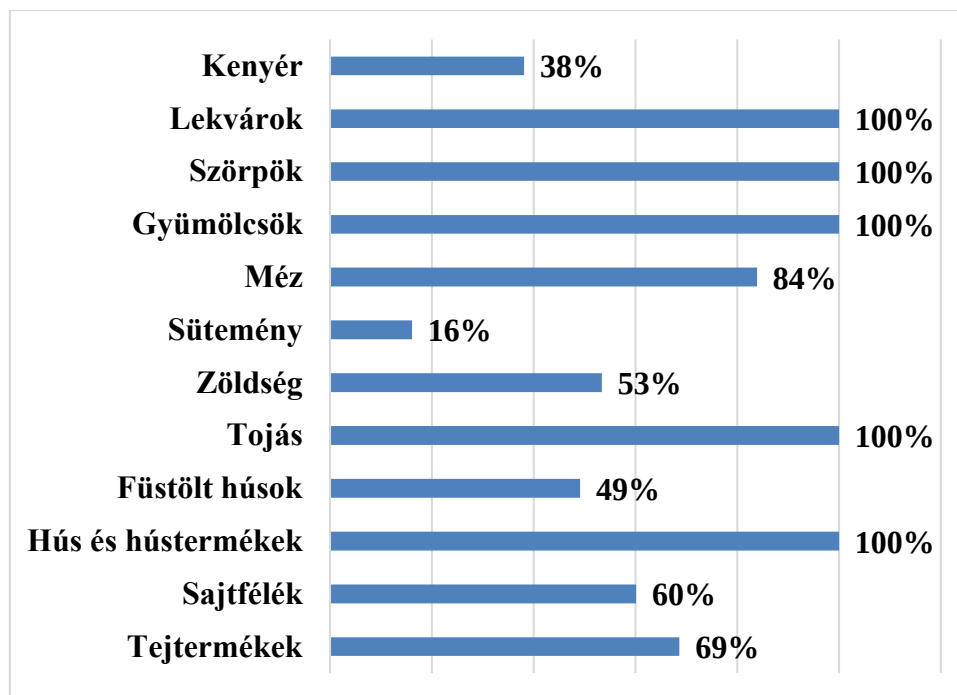
Minden válaszadó fontosnak tartja a hagyományos termékek fogyasztását, 22% teljes mértékben, 61% többnyire fontosnak, 17% csupán néha fogyaszt hagyományos, az adott tájegységre jellemző ételeket, termékeket (17. ábra).

17. ábra: Hagyományos termékek fogyasztásnak fontossága (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

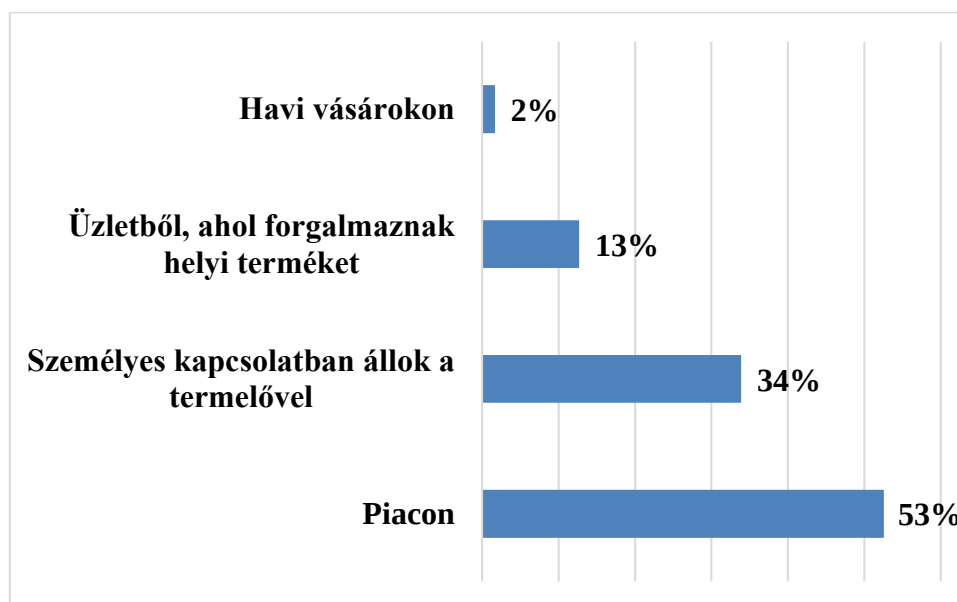
A gyergyóremetei lakosság rendszeresen fogyaszt helyben készült házi lekvárokat, házi szörpöket, saját termésű gyümölcsöket, háztáji tojást, háztájiból kikerülő húsféléket, 84% mézet, 69% friss házi tejtermékeket, 60% házi sajtokat, 49% otthon készült füstölt hústerméket, 38% házi kenyeret, 16% kedveli a süteményeket (18. ábra).

18. ábra: Rendszeresen fogyasztott helyi termékek (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

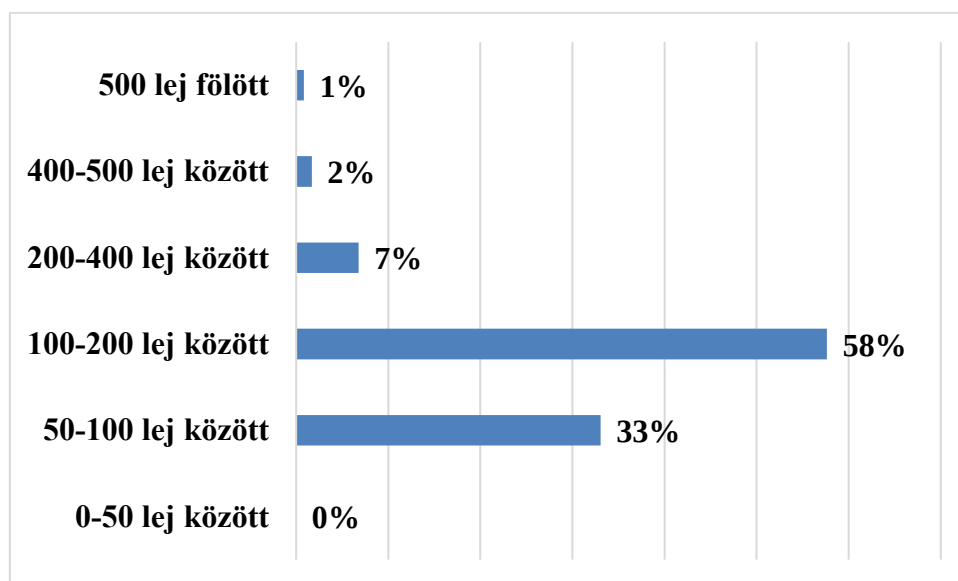
Gyergyóremete lakossága a helyi előállítású élelmiszerek 53%-át a helyi piacon szerzi be, 34%-a ismerőseitől vásárolja, 13% a helyi üzletekből, 2% a havonta megrendezett vásárokon (19. ábra).

19. ábra: Helyi termékek beszerzésének helye (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

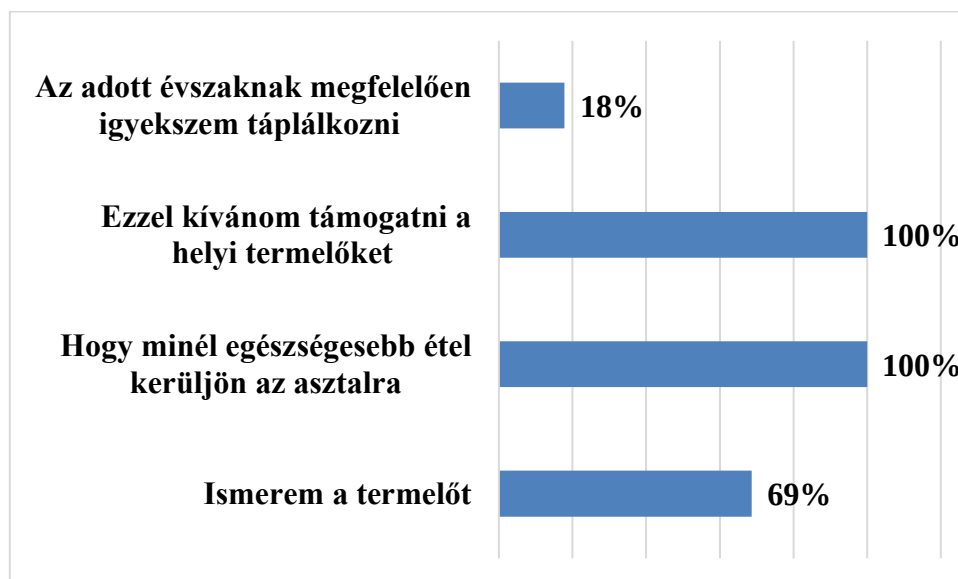
A remetei lakosság 58%-a átlagosan 100-200 lej költ el havonta helyi termékekre, 33%-a 50-100 lej között (mivel a legtöbb terméket saját háztartásukban is előállítják, megtalálják), 7% 200-400 lej között költ, 1% 500 lej fölött (20. ábra).

20. ábra: Helyi termékekre fordított összeg mértéke (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

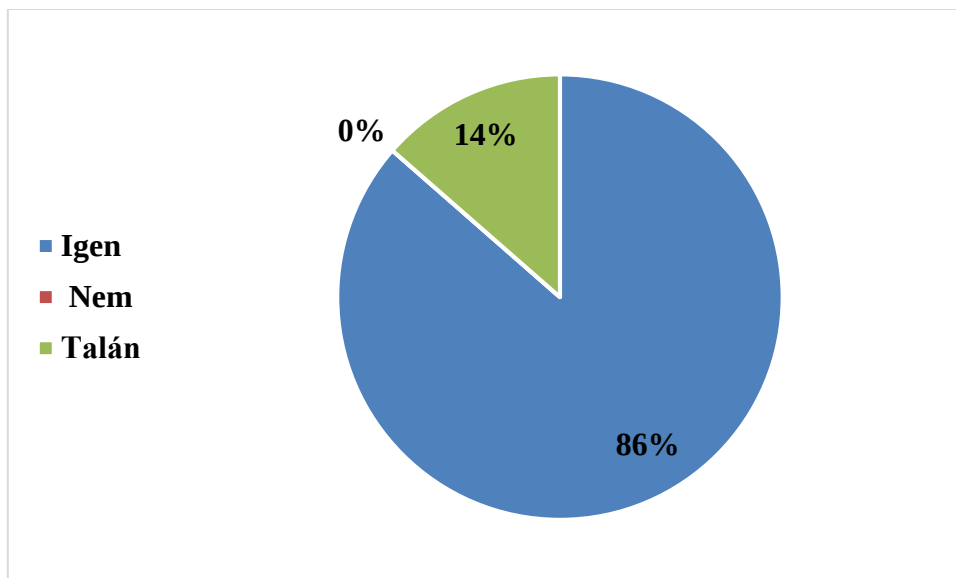
A válaszadóim mindannyian két fő okból vásárolnak/fogyasztnak helyi termékeket. Egyik az, hogy egészségesebbnek tartják az iparilag előállított élelmiszereknél, a másik ok az, hogy ezzel is támogatni kívánják a helyi termelőket. Említették, hogy ismerik a termelőt és bíznak benne (69%), 18% pedig szezonális termékeket vásárol a piacon (21. ábra).

21. ábra: Helyi termék fogyasztásának oka (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

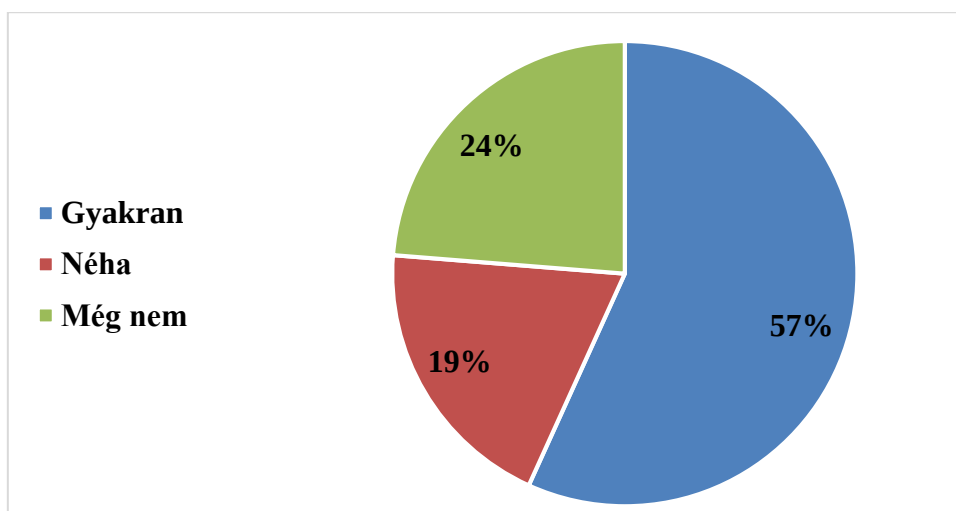
Válaszadóim 86%-a úgy gondolja, hogy a termelők közötti összefogás pozitív hatással van a településen az életszínvonal növelésére, 14% bizonytalan ebben a kérdésben (22. ábra).

22. ábra: Az együttműködés hatása az életszínvonal növekedésére (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

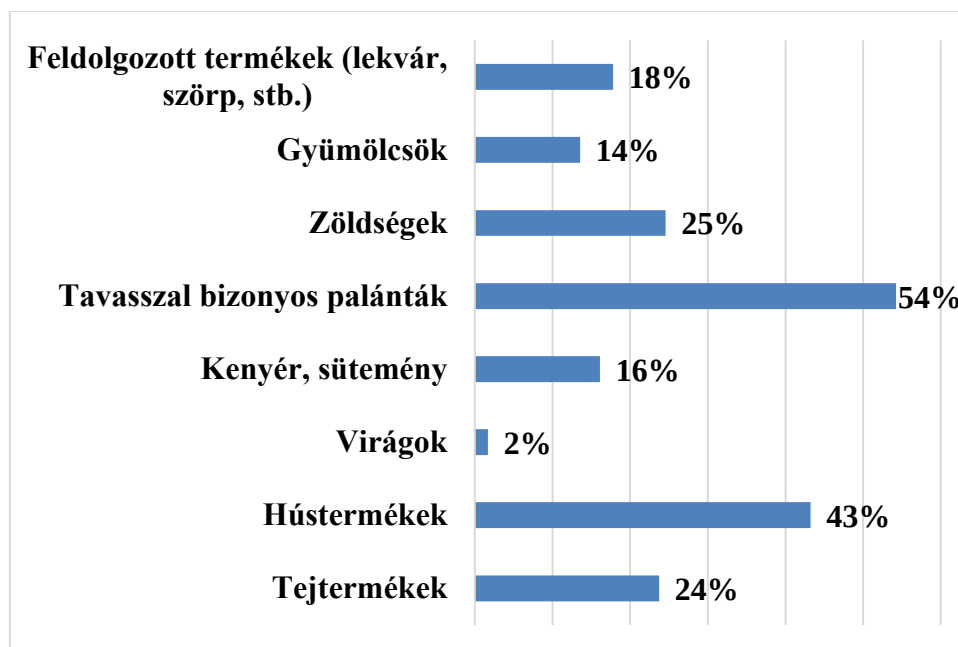
Mint kiderült, minden válaszadó ismeri az új piaccsarnokot, járt is már ott. A válaszadók 57%-a gyakran vásárol az új piaccsarnokban, 19% néha, 24% még nem kereste fel az új létesítményt (23. ábra).

23. ábra: Helyi piac látogatásának gyakorisága (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

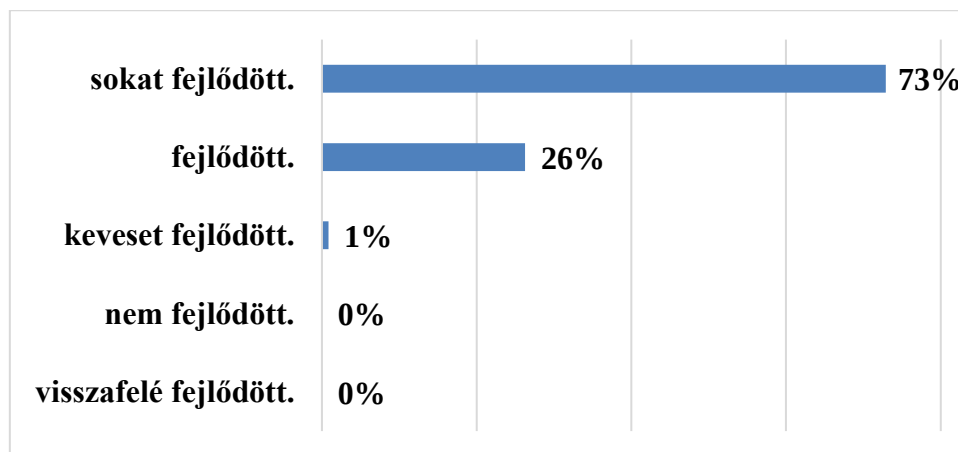
A helyi termékek közül a legnagyobb sikere a tavaszi palántáknak van (54%), a hústermékeknek (43%), a házi tejtermékeknek (24%), a primőr zöldségeknek (25%) van, de 18% lekvárokat és szörpöket is vásárol, 14% gyümölcsöt, 16% kenyeret és süteményeket, 2% virágot (24. ábra).

24. ábra: Helyi termékek megoszlása a helyi piacról való beszerzés során (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

Gyergyóremete lakosságának 73%-a szerint az utóbbi négy évben sokat fejlődött a község, 26%-a szerint szemmel látható a fejlődés, 1%-a szerint keveset fejlődött. Negatív véleménye senkinek nem volt (25. ábra).

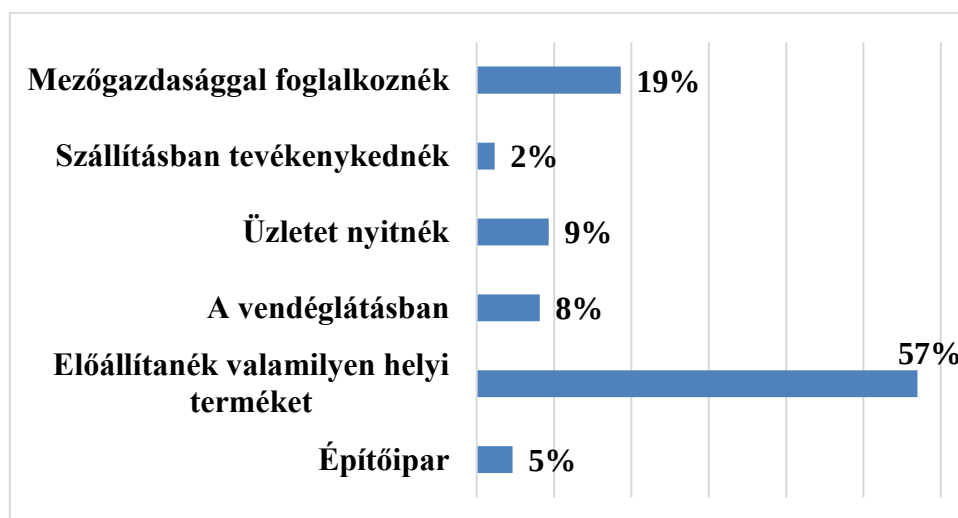

25. ábra: Gyergyóremete község fejlődésének értékelése (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

Ahogy a fentiekben már láthattuk, a válaszadók közül 28 fő már jelenleg is vállalkozó, két válaszadó nem szeretne saját vállalkozást indítani, de 86 fő tervezget a jövővel

kapcsolatosan, ennek megfelelően 57% helyi termékek előállításában vállalkozna, 19% az agráriumhoz kapcsolódó tevékenységi körökben, 9% kereskedelmi egységet nyitna, 8% vendéglátással foglalkozna, 5% építőiparban, 2% fuvarozásban tevékenykedne (26. ábra).

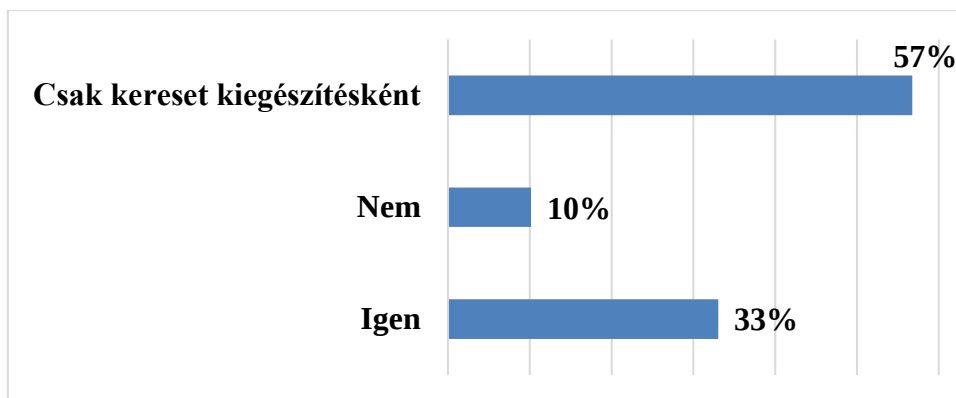
26. ábra: Legkedveltebb vállalkozási területek (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

N=86

Arra a kérdésemre, hogy **ha helyi terméket állítana elő, mely termék lenne az**, általában szörpöket, lekvárokat, hentesárut, házi sajtot, házi süteményeket, édességeket készítenének. Azért ezeket az élelmiszereket, mert megtermelik hozzá az alapanyagot, a gyümölcsöket, búzát lisztnek, állatokat tartanak. Olyan is akadt, aki kézműves termékeket készítené, illatos szappanokat, díszeket, kézimunkákat, amelyekhez megvan a kellő kezűgyességük és türelmük.

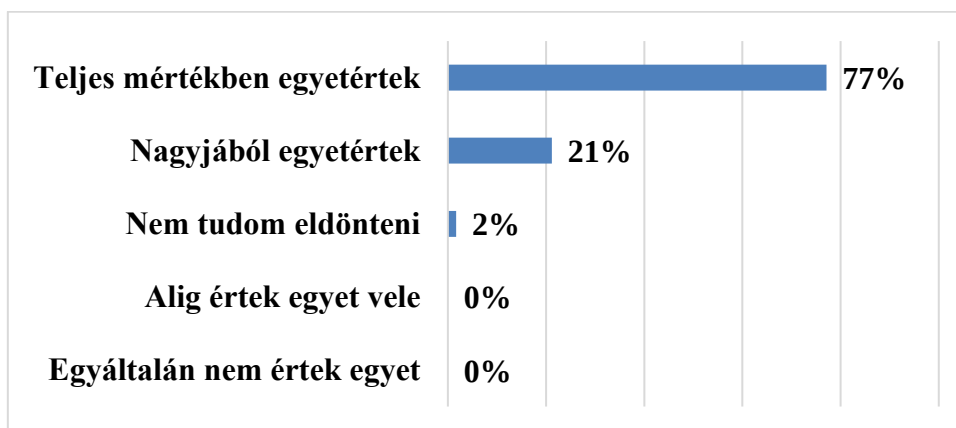
Válaszadóim 57%-a szerint csak kiegészítésként jöhet szóba a helyi termékek előállítása és értékesítése, 33% szerint határozottan jól meg lehet élni ilyen tevékenységből, és a helyi ember azért vásárol helyi terméket, mert ismeri a termék forrását és tudja, hogy az jobb és egészségesebb az iparilag előállított termékeknél. 10% nem hiszi, hogy helyi termékek előállítása fedezni tudja egy háztartás kiadásait (27. ábra).

27. ábra: Helyi termék előállításából való megélhetés mértéke (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

Válaszadóim 77%-a úgy látja, hogy a helyi gazdaságfejlesztés határozottan pozitív hatással van az új munkahelyek kialakulásában, és ebben szerepet kap a helyi termékek előállításának és értékesítésének sikeressége (pl. a termelő munkát ad egy alkalmazottnak, aki a piacon értékesíti a terméket), 21% szintén több munkalehetőséget lát a településen, 2% nem tudja eldönteni (28. ábra).

28. ábra: Munkalehetőségek kialakulása helyi gazdaságfejlesztés által (%)

Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2023.

3.4.2. Az interjú eredményeinek bemutatása

Interjú készítettem a huszonkettedik éve polgármesterként tevékenykedő **Laczkó-Albert Elemér polgármesterrel**, aki elmondta, hogy bőven van még tennivaló, annak ellenére, hogy a kívülállónak jó az első benyomása a községről. Az egyik legnagyobb volumenű munka volt az iskola modernizálása, felszerelése a Regionális Operatív Programból.

Megtudtam, hogy újraindították az egykori/régi tejporgyárat a községben. A Pro Economica Alapítvány pályázatának segítségével sikerült újraindítani az ottani termelést. Emellett megcélzották az erdei gyümölcsök, gombák, gyógynövények feldolgozásának

területét, és ezeket egy liofilizáló üzem beindításával szeretnék hasznosítani. A tejporgyár esetében 15-20 millió eurós beruházásról van szó, mondta, amelynek közel 50 százalékát fedezte a Pro Economica Alapítvány vissza nem térítendő támogatás formájában. Az egykori tejporgyár ipari-műemlék jellegű épületei közül is vannak olyanok, amelyeket hasznosítani fognak. Felújítják, és régi formájában fenntartják, így Gyergyóremete éke lesz a gyárépület. A két üzemre egyenként 7,1-7,2 millió eurós támogatást kaptak. A tejporgyártást tekintve felmérték a korábban alkalmazott technológiát és megállapították, hogy a legmagasabb hozzáadott értékkel bíró végtermék a csecsemőtápszer, azon belül is az anyatej-helyettesítő kiegészítő-, illetve a speciális gyógyászati tápszer. Ennek megfelelően újították fel a technológiát. A működtetés során naponta maximálisan 54 ezer liter tej feldolgozása vált lehetővé, ez évi 3 ezer tonna csecsemőtápszer előállításához elegendő. Hargita megyében jelen pillanatban is rendelkezésre áll a gyártáshoz szükséges bio tej mennyiségének mintegy fele.

Ahogy a polgármester is tájékoztatott, a liofilizáló üzem főleg erdei gyümölcsöket, gombákat és gyógynövényeket fog feldolgozni. A kapacitás gyümölcsök esetében 1070 tonna, gombák esetében 700 tonna évente. Az eljárás során előállított végtermék tartósítószer-mentes, teljes mértékben bio, amennyiben az alapanyag is az. Székelyföldön ilyen mértékű fejlesztés évtizedek óta nem történt az élelmiszeriparban.

Megtudtam, hogy elkészült a 153D jelzésű megyei út a tejporgyár felé. Remetén, valamint a környező településeken az elmúlt évben valamennyi községi úton javítottak, emellett a mezei utakat is karbantartották és ezeket a munkálatokat folytatják.

A hulladékgazdálkodás kapcsán a polgármester kiemelte, hogy nagymértékben növelni kellene a szelektív hulladék arányát, hiszen a jelenlegi 110 ezer kilogramm éves mennyiség csupán húsz százaléka a teljesítendő értéknek, a vállalatok szerint negyven százalékban ez a hulladéktípus kellene, hogy kitegye a község hulladéktermelését. A polgármester elmondta, hogy a komposztálás szokásának népszerűsítésével/bevezetésével jelentősen csökkenne a vegyes, úgynevezett kommunális hulladék mennyisége a háztartásokban.

Azt is megtudtam, hogy akárcsak az előző években, a településen idén is facsemetéket, illetve cserjéket osztottak szét az itt élő családok között. A program révén hét őshonos gyümölcsfát vagy 21 darab cserjét osztottak ki az igénylőknek.

Laczkó-Albert Elemér polgármester a beruházásokat ismertetve elmondta, hogy a gázhálózat építésére elnyert pályázat nemsokára a megvalósítás szakaszába érkezik, kiírják a közbeszerzést a kivitelezésre, a terv az, hogy 2023 végére a szerződés értelmében be tudják fejezni a hálózat kiépítését.

A nagyközségben termelői piac épült. A létesítményben ötven kilométeres körzetből származó termékek értékesítésére van lehetőség.

A polgármester elmondta, hogy az Országos Beruházási Társaság (CNI) projektjeként épül Remetén egy, a gyergyószentmiklósihoz hasonló tanuszoda; ugyanakkor elkészültek a tervek a víz- és csatornahálózat felújítására, de három közintézmény és a tömbházak szigetelése is tervben van. Az Anghel Saligny programban utak felújítására is pályáztak, emellett a Maros-híd felújítására elkészült tervekkel a CNI-hez szeretnének pályázni. A községben megvalósuló számos projekt sora itt még nem ér véget, repülőtér és a szálloda (öt csillagos) épül, és a székgyár (a tejpor gyárral szemben) is elkezdte működését. A meglévő beruházások mellett a reptér építése ahhoz is hozzájárulhat, hogy újabb vállalkozások jöhessenek létre a térségben. „*Gyergyóremete zsákfalú, a zsák szája pedig az égre lesz nyitva*” - mondta Laczkó-Albert Elemér polgármester az építkezéssel kapcsolatban. Véleménye szerint a beruházás nagy jelentőségű lesz a gazdaság, a turizmus szempontjából, de az egyszerű munkásembereknek és családjaiknak is fontos lehetőség lehet a kapcsolattartásra.

A polgármester elmondta azt is, hogy háromezer hektáron integrálnák a termelést, egy évi 66 ezer tonnás kapacitású burgonya-feldolgozó komplexum létrehozására. A 90 millió eurós beruházás vállalkozásserkentő program keretében valósul meg magyar befektetésből, a végtermék hasáburgonya, illetve burgonyachips lesz. A beruházással érintett Kovászna és Hargita egyében 12, illetve hétezer hektáron terem pityóka, de a termelés (földbirtok) nagyon elaprózott. A romániai krumpliföldek 175 ezer hektárt tesznek ki, de ebből csak 27 ezer hektár részesül uniós területalapú támogatásban, azaz a többi még mindig háztáji gazdaságok részét képezi. Az átlagtermés 22-25 tonna/hektár körüli. Az értékesítésnek is új perspektívát nyit a Gyergyóremetén létesülő hasáburgonya-, valamint burgonyapehely-készítő üzem, ahol a hasábok előállítása folyamán keletkező veszteséget a pehelykészítéshez még fel tudják használni. A gazdákkal már leszerződtek, a gyárak vetőburgonyát is biztosítanak a termeléshez, majd az elért eredmények alapján választják ki azt a négy-öt fajtát, amellyel dolgozni fognak.

Továbbá épül itt, mint mondta, egy 8 ezer négyzetméteres tároló és csomagoló egység is. A teljes projekt Kelet-Európa legnagyobb krumplifeldolgozó beruházását ígéri.

A polgármester büszkén említette községközpontban található közösségi házat, mint olyan létesítményt, amelyhez hasonló talán egyik székelyföldi faluban sincs. A Községi Ház 350 fő befogadására alkalmas. Konyháján napirenden főznek a község időseinek, a napközis tanulóknak és minden előre bejelentkezett csoportnak. Ugyanakkor, a helyi önkormányzat fenntartásával 2015-től működik a csutakfalvi Óvodaközpont és Községi Ház is. A létesítmény többfunkciós. Az emeleti részen négy termet a két óvodai csoport illetve két

napközis csoport népesít be, ezen kívül előcsarnok, ebédlő és vizesblokk is helyet kap. A földszinten egy 180 személyt befogadó rendezvényterem van, mely alkalmas konferenciák, kisebb találkozók, rendezvények lebonyolítására. A terem saját hangosítással, vetítő- és szellőztető berendezéssel felszerelt. A konyha 3 fős állandó személyzete végzi a napközis csoport napi ellátását, emellett a különböző rendezvényekre a főzést. Egy plussz szolgáltatást is bevezettek, hiszen rendelésre - lakodalomra, családi rendezvényekre-süteményeket is készítenek, szintén rendelésre hidegtálakat is készítését is vállalják.

A polgármester talán azzal a legelégedettebb, hogy a tejporgyár talpra állításával ötven, a liofilizáló üzem építésével további negyvenöt új munkahely létesül.

4. Következtetések, javaslatok

A megkérdezettek egynegyede már saját vállalkozásában dolgozik, és majdnem háromnegyede szívesen lenne vállalkozó. A válaszadók szinte kétharmada ismeri a rövid élelmiszerláncok fogalmát, ennek ellenére, határozottan előnyben részesítik a helyi termékek fogyasztását, 2% inkább az olcsóbb megoldásokat keresi.

Minden válaszadó fontosnak tartja a hagyományos termékek fogyasztását, és a lakosság rendszeresen fogyaszt helyben készült házi lekvárokat, házi szörpöket, saját termésű gyümölcsöket, háztáji tojást, háztájiból kikerülő húsféléket, mézet, friss házi tejtermékeket, házi sajtokat, otthon készült füstölt hústerméket, házi kenyeret, süteményeket, és figyelnek arra, hogy egyre több helyi terméket fogyasszanak. Gyergyóremete lakossága a helyi előállítású élelmiszerek több mint felét a helyi piacon vásárolja, egyharmadát ismerőseitől, de a helyi üzletekből, és a havonta megrendezett vásárokon is pótolják készleteiket. A remetei lakosság több mint fele átlagosan 100-200 lejt költ el havonta helyi termékekre, egyharmada 50-100 lej között (mivel a legtöbb terméket saját háztartásukban is előállítják, megtalálják), néhányan 200-400 lej között költenek, 1% 500 lej fölött. A válaszadóim mindannyian két fő okból vásárolnak/fogyasztanak helyi termékeket. Egyik az, hogy egészségesebbnek tartják az iparilag előállított élelmiszereknél, a másik ok az, hogy ezzel is támogatni kívánják a helyi termelőket. Említették, hogy ismerik a termelőt és bízna benne, egyötödük pedig szezonális termékeket vásárol a piacon (palánták). Mindezek ismeretében megállapítottam, hogy ***első hipotézisem (H1), amelyben azt állítottam, hogy „a remetei lakosoknak fontos a helyi termékek fogyasztása” igaznak bizonyult.***

Válaszadóim nagy része úgy gondolja, hogy a termelők közötti összefogás pozitív hatással van a településen az életszínvonal növelésére. Mint kiderült, minden válaszadó ismeri az új piaccsarnokot, járt is már ott. A válaszadók több mint fele gyakran vásárol az új piaccsarnokban, egynegyede még nem kereste fel az új létesítményt. A helyi termékek közül a legnagyobb sikere a tavaszi palántáknak, a hústermékeknek, a házi tejtermékeknek, a primőr zöldségeknek van, de lekvárokat és szörpöket is vásárolnak, valamint gyümölcsöt, kenyeret és süteményeket, néha virágot is. Gyergyóremete lakosságának háromnegyede úgy értékeli, hogy az utóbbi négy évben sokat fejlődött a község, de egynegyede is azt nyilatkozta, hogy szemmel látható a fejlődés. Negatív véleménye senkinek nem volt. A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy

második hipotézisem (H2), amely szerint „Gyergyóremete önkormányzata a fejlesztésekkel elősegíti a remetei lakosság boldogulását, megélhetését.” igaznak bizonyult.

Ahogy a fentiekben már láthattuk, a válaszadók egynegyede már jelenleg is vállalkozó, két válaszadó nem szeretne saját vállalkozást indítani, de 86 fő tervezet a jövővel kapcsolatosan, ennek megfelelően helyi termékek előállításában, az agráriumhoz kapcsolódó tevékenységi körökben vállalkoznának többen is, van, aki kereskedelmi egységet nyitna, vagy vendéglátással foglalkozna, építőiparban, vagy akár fuvarozásban tevékenykedne.

Akik helyi terméket állítanak elő, leginkább szörpöket, lekvárokat, hentesárut, házi sajtot, házi süteményeket, édességeket készítenének. Azért ezeket az élelmiszereket, mert megtermelik hozzá az alapanyagot, a gyümölcsöket, búzát lisztnek, állatokat tartanak. Olyan is akadt, aki kézműves termékeket készítene, illatos szappanokat, díszeket, kézimunkákat, amelyekhez megvan a kellő kezűgyességük és türelmük.

Válaszadóim több mint fele szerint csak keresetkiegészítésként jöhet szóba a helyi termékek előállítása és értékesítése, egyharmada szerint határozottan jól meg lehet élni ilyen tevékenységből, és a helyi ember azért vásárol helyi terméket, mert ismeri a termék forrását és tudja, hogy az jobb és egészségesebb az iparilag előállított termékeknél. Akad olyan válaszadó is, aki nem hiszi, hogy helyi termékek előállítása fedezni tudja egy háztartás kiadásait.

Válaszadóim kétharmada úgy látja, hogy a helyi gazdaságfejlesztés határozottan pozitív hatással van az új munkahelyek kialakulásában, és ebben szerepet kap a helyi termékek előállításának és értékesítésének sikeressége (pl. a termelő munkát ad egy alkalmazottnak, aki a piacon értékesíti a terméket), de általános vélemény, hogy a sok bekövetkezett fejlesztés több munkalehetőséget eredményezett a településen. Az előbbieket értelmében megállapítottam, hogy ***harmadik hipotézisem (H3), amely szerint „Gyergyóremetén egyre többen látnak megélhetési lehetőséget a helyi fejlesztések és helyi termékek előállítása és értékesítése által.” igaznak bizonyult.***

Véleményem szerint a továbbiakban fontos lenne, hogy a helyi kistermelők érvényesüljenek, legyen munkalehetőség és eladási lehetőségük is számukra. Éppen ezért, minél több vásárt kell szervezni, minél nagyobb népszerűsítési felületet biztosítani a helyi termelők számára. Szövetkezéseket is szükséges létrehozni, hogy termékeiket minél könnyebben, költséghatékonyabban, környezetkímélően tudják értékesíteni.

Úgy gondolom, hogy a helyi termékek vonzóbbá tehetik a vidéki/falusi turizmust, érdekes lehet a turisták számára a változatos termékskála, nem csak az élelmiszerek terén,

hanem kézműves termékek által is. Részt kell venni a közeli települések falu/városnapjain, minél többször kell megjelenni az ünnep- és mindennapokban.

Célszerűnek találom egy hagyományos termékeket árusító virtuális üzlet és egy honlap elindítása, ahol a vásárlók a világ bármelyik részéről információkhoz juthatnak az ajánlott termékeket illetően, rendelhetnek termékeket, kapcsolatba léphetnek a kézművesekkel, és meglátogathatják műhelyeiket.

Napjainkban számos képzést kínálnak a felnőttképzéssel foglalkozó szervezetek, valamint a Munkaerőelosztó Hivatal, melyek egy része ingyenes, mivel pályázati forrásokból valósulnak meg. Javasolom kézműves mesterségek elsajátítását/oktatását, minél több helyi jellegű kézműves termék előállítását, beleértve az élelmiszereket és az emlék/disztárgyakat is. Ez által a lakosság inaktív részét is be lehetne vonni a termelésbe, értékesítésbe és keresethez jutnának.

Mobiltelefonos applikációk lehetőségeinek kipróbálását is hasznosnak gondolom, amelyek a régiókban és helységekből kínált hagyományos termékekről szolgálnak információkkal, ahol a kézművesek műhelyeiket működtetik.

Fontosnak tartom a helyi közösség mozgósítását, és a városok vagy falvak értékeinek tudatosítását a lakosokban (különösen a fiatalokban), amely egyúttal a helyi közösség fejlődésének forrása is lehet.

Lehetségesnek tartom koordináló egyesületek/intézmények kijelölését, amelyek kommunikálnak és együttműködnek mindazokkal a jogi és természetes személyekkel Hargita megyében, akik helyi termékeket, hagyományos mesterségekkel kapcsolatos szolgáltatásokat és kulturális termékeket tudnak felajánlani.

Úgy gondolom, hogy fontos lenne háromnyelvű szórólapok készítése (román, magyar és angol), amelyek összegezik a helyi termékek készítőinek/műhelyeinek rövid történetét. Programok: műhelyek meglátogatása, tapasztalatszerzés műhelyekben, végső termékek – művészi alkotások, a hagyományos mesterségekhez kapcsolódó gasztronómiai tapasztalatszerzés megszervezése.

Számtalan külföldi jó gyakorlat mutatja, hogyan lehet egy település, térség ismertségét növelni a helyi élelmiszertermékek elállítói és a turizmusban vendéglátásban tevékenykedők együttműködésével. Javasolom olyan programok kidolgozását, amelyek keretében a helyi közösségek képviselői megismerhetik a más térségek jó gyakorlatait, és szakmai segítséget kapnak ahhoz, hogy a saját lehetőségeik, adottságaik figyelembevételével alkalmazzák azokat.

Javasolom – elsősorban a hagyományos - piacok és vásárcsarnokok infrastrukturális fejlesztését, javítva ezáltal a vásárlás és az eladás körülményeit. Esszenciális fontosságú

vásárlók számára (de akár a rakodó termelők számára is) a kellő mértékű és lehetőleg díjtalan parkolási lehetőségek kialakítása.

Nagyon fontosnak tartom az időjárási viszonyosságok, például eső, szél, és hideg ellenei védekezést. Erre lehetőséget nyújt az árusítóhelyek megfelelő fedettségének, védettségének biztosítása.

Jó lehetőségnek tartom a termelői piacokat a terület keresletéhez igazodva működtetni. A termelői élelmiszerpiacok helyszínének megválasztásánál fontos szempont, hogy más üzletek is legyenek annak közelében, hogy a vásárlóknak ezáltal lehetősége nyíljon az egy helyen történő vásárlásra.

Úgy gondolom, hogy nagyobb keresletet vonzhat a nagyobb, sokrétűbb termékkínálat. Ennek megvalósulása történhet kistermelői együttműködéssel. Ilyen együttműködés lehetne például a rendezvényeken, vásárokon való közös árusítás, nagyobb kínálattal, vagy ha a termelők egymás árúit is árusíthatnák.

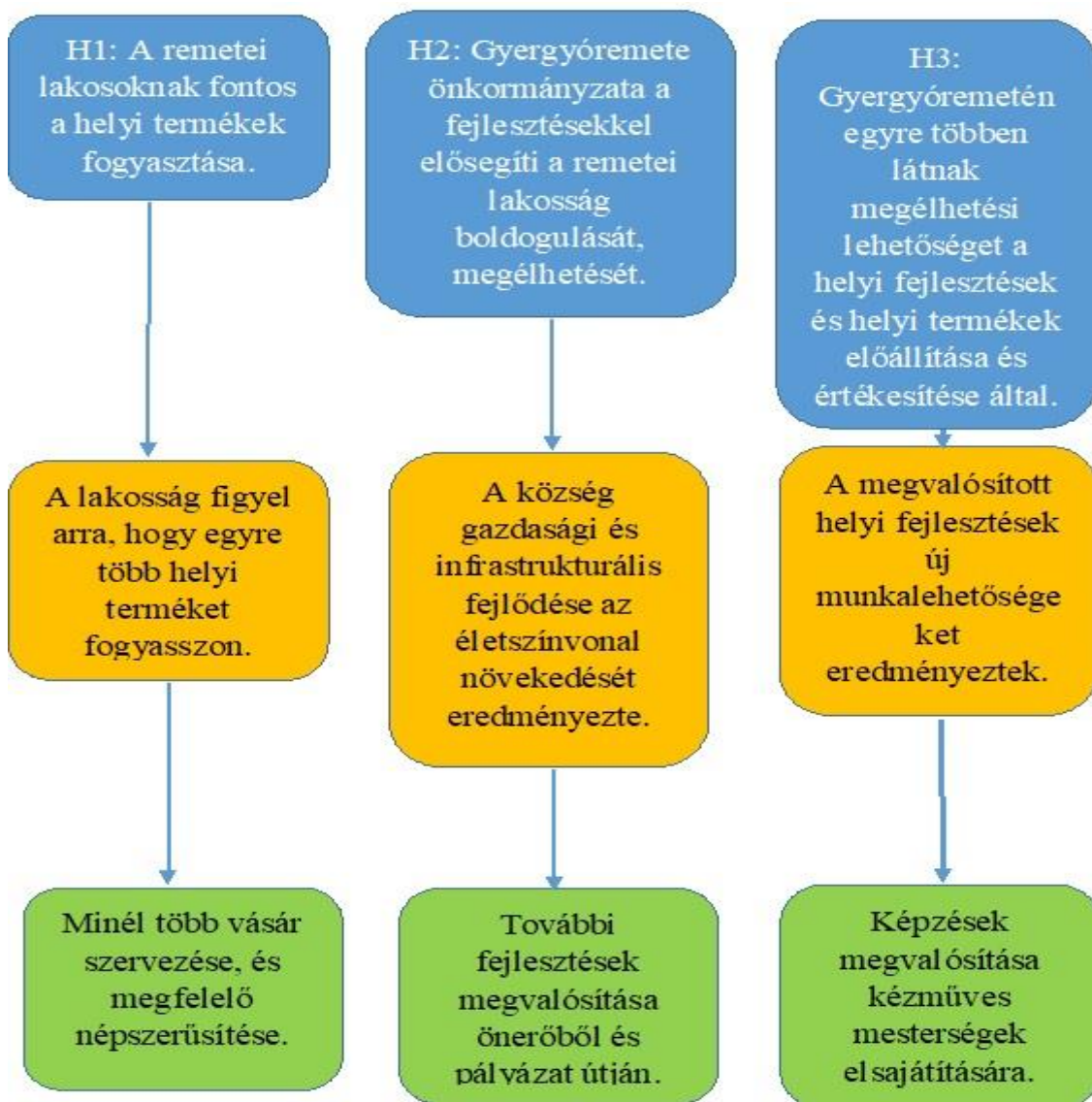
Véleményem szerint fontos a kistermelői értékesítési csatornák megfelelő reklámozása. Megítélésem szerint az egyén szintjén ez a kistermelők feladata, a piac szintjén pedig elsősorban a piacüzemeltetőké. Az önkormányzatok is szerepet vállalhatnak a helyi marketinget illetően. A kistermelői árusítás esetében a leghatékonyabb marketingeszköznek a termelőkkel és rokonokkal való személyes kapcsolattartás lehetne. A piacokon, termelői piacokon általánosságban is sokkal több társalgásban, társas érintkezésben van része a vásárlónak, mint egy szupermarketben. Tapasztalataim szerint a kistermelői javak promótálásának legmegfelelőbb módja, ha személyes kapcsolatokon alapszik, ahol a fogyasztó megismerkedhet, és összebarátkozhat magával a termelővel. A kereslet növelésének szempontjából eredményesnek ítélek meg valamennyi (nem kizárólag marketing célú) kezdeményezést, amelynek során lehetőség van a termelő-fogyasztó közötti bizalom és partnerkapcsolatok kialakítására. Ilyen rendezvények lehetnek például a termékbemutatók, kézműves foglalkozások (nagyobb rendezvények, például fesztiválok, települési programok keretében, vagy akár a gazdaságban megszervezve). A programokat elsősorban interneten és a közösségi médián keresztül érdemes reklámozni.

Ahogy a polgármester szavaiból is kiderült, Gyerygóremetén számtalan beruházás valósult meg. Újraindították a Pro Economica Alapítvány pályázatának segítségével a régi tejporgyárat nemsokára elkezd működését az erdei gyümölcsök, gombák, gyógynövények feldolgozására épített üzem, elkészült a 153D jelzésű megyei út a tejporgyár felé, de ezen túl Remetén, valamint a környező településeken az elmúlt évben valamennyi községi utat javították, és a mezei utakat is karbantartották. A településen minden évben őshonos

facsemetéket, illetve cserjéket osztottak szét az itt élő családok között. A gázhálózat építésére elnyert pályázat nemsokára a megvalósítás szakaszába érkezik. Megépült az új, modern termelői piac, egy tanuszoda és elkészültek a tervek a víz- és csatornahálózat felújítására, de három közintézmény és a tömbházak szigetelése is tervben van. Az Anghel Saligny programban utak felújítására is pályáztak, emellett a Maros-híd felújítására is szeretnének pályázni. Repülőtér és a szálloda (öt csillagos) is épül, és a székgyár is újrakezdte működését. Egy évi 66 ezer tonnás kapacitású burgonya-feldolgozó komplexum létrehozása is megvalósításra vár. A községközpontban található közösségi ház, ami egy olyan többfunkciós létesítmény, amely egyedülálló Székelyföldön.

Összefoglalás

Dolgozatomban Gyergyóremete helyi gazdaságfejlesztésének lehetőségeit vizsgáltam. Kutatás segítségével mélyebb betekintést nyertem úgy a falu lakóinak, mint a fogyasztóknak a véleményéről, hozzáállásáról településük gazdasági fejlődéséhez. Azért is választottam ezt a témát, mert családommal közel hét éve mi magunk is fekete ribizlit dolgozunk fel különböző textúrákban, bár még csak a szűk család és barátok igényeit igyekszünk kielégíteni, készítünk belőle szörpöt, bort, pálinkát és cukormentes lekvárt is, hiszen jövőre terveink között szerepel saját vállalkozásunk bejegyeztetése, hivatalossá tétele. Közvetlen környezetemben is sokan készítenek házi, hagyományos termékeket, olyanok, akikkel a későbbiek során közös klienskör kialakítására is van lehetőség.

29. ábra: A saját kutatás folyamatábrája

Napjainkban ismét előtérbe kerül a hazai, a helyi termék, egyre inkább ragaszkodni kezdenek az emberek ahhoz, ahhoz hogy helyi termelő által előállított terméket vásárolhassanak, fogyaszthassanak, a multik által felkínált tömegtermékek helyett, ez által felértékelődött a rövid élelmiszerláncok szerepe. Szűkebb környezetünkben, helyi szinten még jellemző a saját kert, gyümölcsfák, háztáji állatok megléte, így lehetőség van az alapanyagok megtermelésére, amelyeket majd feldolgozunk.

Diplomadolgozatomban szakirodalmi áttekintésében körbejártam a területfejlesztés, és vidékfejlesztés témakörét, említést tettem Románia vidéki térségeiről, majd a helyi gazdaságfejlesztés és rövid élelmiszerláncok fogalmát taglaltam, érintve a helyi termékek fogalomkörét, valamint a helyi termék gazdaságfejlesztő hatásainak témakörét. Említést tettem a hagyományos termékekről, és bemutattam a romániai vállalkozási formákat.

Saját kutatásomban a vizsgált település, Gyergyóremete leírásával kezdtem, majd megfogalmaztam kutatásom célját, megfogalmaztam kutatási kérdéseimet, amelyek alapján hipotéziseket állítottam fel. Ezt követően, a kutatásom eredményeit összegeztem és diagramok segítségével ábrázoltam.

A negyedik fejezet tartalmazza a hipotéziseim helyességének ellenőrzését, megfogalmaztam a következtetéseimet és javaslataimat. Dolgozatomban zárófejezete az összefoglalás.

Forrásjegyzék

1. Amilien V. et al (2005), "From local food to terroir product? – Some views about Tjukkmjøl, the traditional thick sour milk from Røros, Norway", *Anthropology of food*- (4), <http://aof.revues.org/index211.html>, p. 7.
2. Balázs B., Simonyi B. (2009): Együtt a helyi élelmiszer rendszerekért – Civil összefogás a kistermelői rendelet módosítására. Védegylet, ESSRG kiadvány, Budapest
3. Barabási H. (2017): A leggyakoribb vállalkozási formák: előnyök és hátrányok, <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-leggyakoribb-vallalkozasi-formak-elonyok-es-hatranyok>
4. Bariczné R. M. (1999): Területfejlesztés és a könyvtári rendszer Könyv, könyvtár, könyvtáros, (12.) 19-23. o.
5. Broderick S., Wright V. & Kristiansen P. (2011). Cross-Case Analysis of Producer - Driven Marketing Channels in Australia. *British Food Journal*, 113 (10), 1217-1228.
6. Czene Zs., Péti M. (2010): Helyi gazdaságfejlesztés Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, Területfejlesztési füzetek 2., VÁTI, Greenlight Kft., Budapest
7. Dona I., Dobre C., Gergely S. (2005): Dezvoltare rurala, Egyetemi jegyzet, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, București
8. Faure M. (2010): Un produit agricole « affiné » en objet Culturel Le fromage beaufort dans les Alpes du Nord Terrain, <http://terrain.revues.org/index2703.html>
9. Fehér I. (2007): A közvetlen élelmiszerértékesítés marketing lehetőségei és vidékfejlesztési sajátosságai. Direktértékesítés Konferencia Kiadvány, Mosonmagyaróvár 2007.02.15
10. G. Fekete É. (2009): Helyi termékek előállítása és értékesítése a Zala Termálvölgyében. Zalaszentgrót, Zala Termálvölgye Egyesület
11. Jávorka K. (1999): Gondolatok alámerülés előtt. Falu Város Régió, 1-2. szám, 22-24 o.
12. Kása R., Radácsi L., Csákné Filep J. (2019): Statisztikai Szemle, https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2019/2019_02/2019_02_146.pdf
13. Kneafsey M., Venn L., Schmutz U., Bálint B., Trenchard L., Eyden-Woods T., Bos E., Sutton G., Blackett M. (2013): Short Food Supply Chains and Local Food Systems in the EU. A State of Play of their Socio-Economic Characteristics. Luxembourg: Joint Research Center.
14. Kujáni K. (2012): A francia típusú rövid élelmiszerlánc eredményességét meghatározó tényezők vizsgálata a fenntarthatóság tükrében. pp. 77- 85 Budapest: Professzorok az Európai Magyarországiért Egyesület „Nemzedékek együttműködése” című IV. PhD

- konferencia 2012. november 15. Online kiadvány 126 o.:
<http://www.peme.hu/userfiles/file/Gazdas%C3%A1gtudom%C3%A1nyi%20szekci%C3%B3.pdf>
15. Kustán Magyari A. (2013): Góbé termékek – népesül a család:
<http://erdelyiportal.ro/gazdasag/gobe-termek-8211-nepesul-a-csalad>
 16. Lengyel I. (2010): Regionális gazdaságfejlesztés. Versenyképesség, klaszterek és alulról szerveződő stratégiák. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 17. Maác M. (2001): A vidékfejlesztés helye, szerepe és fejlődési lehetőségei az Európai Unióban, Doktori Értekezés, Gödöllő, SZIE
 18. MADR - Ministerul Agriculturii si Dezvoltarii Rurale, 2022
 19. Mezei C. (2006): A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi meghatározása. Tér és Társadalom 20 (4):85-96.
 20. Mihăilescu V. (2013): Scutecele națiunii și hainele împăratului, Polirom, Iasi, p.151
 21. Muchnik J. et al. (2005): Food identity/food quality: insights from the “coalho” cheese in the Northeast of Brazil, Anthropology of food, <http://aof.revues.org/index110.html>
 22. Murdoch J., Marsden T., Banks J., (2000): Quality, nature, and embeddedness: some theoretical considerations in the context of the food sector. In: Economic geography 76
 23. Nagy H. (2009): Regionális politika, Egyetemi jegyzet, Gödöllő
 24. Nagyné M. (2013): Település- és térségmarketing, Egyetemi jegyzet, Debreceni Egyetem, Debrecen
 25. Nemes G. (2000): Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája - Az integrált vidékfejlesztés lehetőségei. Közgazdasági Szemle XLVII. (6.) 459-474 o.
 26. Nemessályi Zs. et al. (1998): A vidéki térségek fejlesztése Magyarországon és Németországban. In: Neue strategische Konzepte und die Entwicklung des ländlichen Raumes, DAAD Projekt, Universität Rostock, szerk. Maier P. 55-74 o.
 27. Oláh J. (2003): A nagyállói statisztikai körzet településeinek fejlődési lehetőségei a vidékfejlesztés keretében, Doktori (PhD) értekezés, Debrecen, Debreceni Egyetem
 28. Perger É. (2006): Terület-és településfejlesztési ismeretek in Szigeti E. (szerk), Tankönyv a köztisztviselők továbbképzéséhez, Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest
 29. Póla P. (2014): Rövid élelmiszerláncokkal a vidék fejlesztéséért. In: Sugó Szemle 2. pp. 81-91
 30. Popa, A. L. (2013). Cercetări de marketing – note decurs, Editura Universității din Oradea, Oradea

31. Reszkető T. (szerk.) (2015): Vidékfejlesztési Program Kézikönyv. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Budapest
32. Sage C. (2003): Social Embeddness and Relations of Regard: Alternative 'Good Food' Networks in South West Ireland, *Journal of Rural Studies*, 19, 47-60.
33. Swinburn G. – Goga S. E. – Murphy F. (2006): Local Economic Development: A Primer. Developing and Implementing Local Economic Development Strategies and Action Plans. The World Bank, Washington.
34. Szalók Cs. (2017): „Változások és kihívások” Nemzetközi Turizmus és Vendéglátás Konferencia, 28 Szept 2017, BGE, KVIK, Budapest
35. Szócs Cs. E. (2015): Góbé termékeket teszteltünk Tusványoson: <http://penzcsinalok.transindex.ro/lokalis/20120726-gobe-termekeket-teszteltunk-tusvanyoson>
36. Tanasă L. (2014): Benefits of Short Food Supply Chains for the Development of Rural Tourism in Romania as Emergent Country During Crisis. *Agricultural Economics and Rural Development*, Year XI (2/2014), București: Editura Academiei Române, 181-193.
37. Tanasă L. (2015a): Lanțuri logistice agroalimentare scurte sustenabile pentru dezvoltarea inovativă a turismului și a comunităților rurale din țările emergente. In *Crizele și piețele emergente*, Haller, A.P. & Dămăceanu, R.C. (Ed.), București: Pro Universitaria (191-218)
38. Tanasă L. (2015b): Functional Short Food Supply Chains in the Field of Romanian Rural Tourism. Case Study: Harghita and Neamț Counties. *Ecoforum*, IV (2015), Special Issue 1, 210 – 217.

Internetes források

1. NSH: <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>
2. <http://www.madr.ro/docs/ind-alimentara/produse-traditionale/ordin-privind-atestarea-produselor-tradi%C8%9Bionale.pdf>
3. <http://www.madr.ro/industrie-alimentara/produse-traditionale-romanesti/implementarea-ordinului-nr-724-2013-privind-atestarea-produselor-traditionale.html>
4. remete.ro
5. www.recensamant.ro
6. <https://slideplayer.hu/slide/3165316/>
7. <http://penzcsinalok.transindex.ro/lokalis/20110525-honnan-vasarolhatunk-egeszseges-helyi-termekeket>
8. <https://portal.nebih.gov.hu/-/kistermeloi-elelmiszer-elollitas-bejelentes>
9. <https://szekelyhon.ro/aktualis/a-leggyakoribb-vallalkozasi-formak-elonyok-es-hatranynok>

10. <https://www.borbolycsaba.ro/szekely-termekek-es-hungarikumok/>
11. Borboly Cs: www.szekelytermek.ro, 2019
12. <http://www.ozosep.ro>
13. www.gyergyoremete.ro

Egyéb források

1. Erdélystat, <http://statisztikak.erdelystat.ro/adatlapok/gyergyoremete/1436>
2. Legea 2/1968 Törvény 5. cikke
3. Legea 66/2010.
4. Legea 84/1998.
5. Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci: <https://osim.ro/>, 2020
6. Vidékfejlesztési Program 2014-2020
7. Világbank (2005): Local economic development, <https://www.worldbank.org/en/home>
8. TANÁCS 509/2006/EK RENDELETE, 2006. március 20
9. Gyergyóremete Polgármesteri Hivatala

Mellékletek

1. sz. melléklet

A helyi gazdaságfejlesztés lehetőségei Gyergyóremetén

Lakossági kérdőív

Tisztelt válaszadó/Kedves Falustársam!

Portik-Lukács Zita-Mária vagyok a MATE Vidékfejlesztési Agrármérnök mesterképzésének végzős hallgatója, és munkámban a helyi gazdaságfejlesztés lehetőségeit vizsgálom

Gyergyóremetén.

Kérem, hogy az alábbi kérdőív kitöltésével segítse munkámat, ha Gyergyóremetén lakik, vagy ott lakott, esetleg oda szeretne költözni a közeljövőben!

1. Az Ön neme?*

- ☐ Nő
- ☐ Férfi

2. Az Ön kora?*

- ☐ 25 év alatt
- ☐ 25-35 év között
- ☐ 36-45 év között
- ☐ 46-55 év között
- ☐ 56-65 év között
- ☐ 65 év felett

3. Legmagasabb iskolai végzettsége?*

- ☐ 8 általánosnál kevesebb
- ☐ 8 általános
- ☐ Szakiskola/Középiskola/Gimnázium
- ☐ Főiskola/Egyetem

4. Az Ön családi állapota?*

- ☐ Egyedülálló
- ☐ Házass
- ☐ Elvált
- ☐ Özvegy

5. Nevel Ön gyermeket?

- ☐ Igen

- ☐ Nem

6. Hány gyermeke van?

7. Mi az Ön foglalkozása?*

- ☐ Tanuló
- ☐ Háztartásbeli
- ☐ Gyereknevelési szabadságát tölti
- ☐ Állami alkalmazott
- ☐ Magánvállalkozásban alkalmazott
- ☐ Saját vállalkozását vezeti
- ☐ Munkanélküli
- ☐ Nyugdíjas
- ☐ Egyéb:

8. Ha volna rá lehetősége, beindítana egy saját vállalkozást?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Talán
- ☐ Jelenleg már van vállalkozásom.

9. Amennyiben válasza igen, mely területen indítaná be leginkább vállalkozását (ha van már vállalkozása mely területen működik)?*

- ☐ Építőipar
- ☐ Előállítanék valamilyen helyi terméket
- ☐ A vendéglátásban
- ☐ Üzletet nyitnék
- ☐ Szállításban tevékenykednék
- ☐ Mezőgazdasággal foglalkoznék
- ☐ Egyéb:

10. Ha helyi terméket állítana elő, mely lenne az a termék? Miért? Kérem, válaszát néhány mondatban indokolja.*

.....

11. Ismeri-e a rövid ellátási- vagy rövid élelmiszerlánc fogalmát?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

12. Ön szerint meg lehet élni helyi termék előállításából és értékesítéséből?*

- ☐ Igen

- Nem
- Csak kereset kiegészítéseként

13. Előnyben részesíti Ön a helyi termékek fogyasztását?*

- Igen
- Nem
- Részben

14. Fontosnak tartja-e hogy olyan terméket fogyasszon/állítson elő, mely az adott tájegységre jellemző, hagyományos, tradicionális terméknek minősíthető?

- Igen, teljes mértékben
- Igen, inkább fontosnak tartom
- Nem tartom lényegesnek a kérdéskört
- Inkább nem tartom fontosnak tradicionális termékek fogyasztását/előállítását
- Egyáltalán nem tartom fontosnak, hogy tradicionális termékeket fogyasszak/állítsak elő

15. Melyek azok a helyi termékek, amelyeket rendszeresen fogyasztanak? Kérem, jelölje be! Ha van olyan helyi termék, ami nincs a listába, kérem, írja a lista végére!*

- Tejtermékek
- Sajtfélék
- Hústermékek
- Füstölt hús termékek
- Tojás
- Zöldség
- Sütemény
- Méz
- Gyümölcsök
- Szörpök
- Lekvárok
- Egyéb:.....

16. Honnan szerzi be ezeket a termékeket?*

- Piacon
- Személyes kapcsolatban állok a termelővel
- Üzletből, ahol forgalmaznak helyi terméket
- Havi vásárokon
- Egyéb:

17. Átlagosan mennyi pénzt költ Ön havonta helyi termékekre?*

- ☐ 0-50 lej között
- ☐ 50-100 lej között
- ☐ 100-200 lej között
- ☐ 200-400 lej között
- ☐ 400-500 lej között
- ☐ 500 lej fölött

18. Miért fontos Önnek, hogy helyi termékeket vásároljon? (Több válasz is jelölhető!)*

- ☐ Ismerem a termelőt
- ☐ Fontos számomra, hogy minél egészségesebb étel kerüljön az asztalra
- ☐ Ezzel kívánom támogatni a helyi termelőket
- ☐ Az adott évszaknak megfelelően igyekszem táplálkozni
- ☐ Egyéb:

19. Ön szerint a településen az életszínvonal fellendülését előmozdítaná, ha együttműködnének a helyi termékeket előállító családok?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Talán

20. Hallott Ön arról, hogy modern piaccsarnok épült Remetén?*

- ☐ Igen
- ☐ Nem

21. Ha igen, rendszeres vásárlója az új piacnak?*

- ☐ Igen
- ☐ Talán
- ☐ Nem

22. Melyek azok a termékek, amelyeket rendszeresen a helyi piacról szerez be? (Több termékcsoporthoz is bejelölhető!)*

- ☐ Tejtermékek
- ☐ Hústermékek
- ☐ Virágok
- ☐ Sütemény
- ☐ Tavasszal bizonyos palánták
- ☐ Zöldségek
- ☐ Gyümölcsök

- Feldolgozott termékek (lekvár, szörp, stb.)
- Egyéb:

23. Kérem, értékelje, milyennek látja Gyergyóremete község fejlődését az elmúlt 4 év viszonylatában! Ön szerint a település....*

- sokat fejlődött.
- fejlődött.
- keveset fejlődött.
- nem fejlődött.
- visszafelé fejlődött.

24. A településen a munkalehetőségek bővítésében nagy szerepe van a helyi termékeknek! (Kérem, értékelje az állítást).*

- Teljes mértékben egyetértek
- Nagyjából egyetértek
- Nem tudom eldönteni
- Alig értek egyet vele
- Egyáltalán nem értek egyet

Köszönöm a hasznos segítségét!

Interjúkérdések a polgármesternek

Polgármester: Laczkó-Albert Elemér

Gyergyóremete

Interjú időpontja 2023. január 11.

1. Milyen megvalósítások történtek az utóbbi években Gyergyóremetén?
2. Mi alapján döntötték el, hogy melyek a prioritások?
3. Pályázat útján nyert támogatás segített az elképzelések megvalósításában?
4. Hol pályáztak?
5. Az iparosítás mellett a mezőgazdaság is fejlődőképes a településen?
6. Helyben dolgozzák-e fel a terményeket?
7. Folyik-e zöldítési program, csemeteültetés/parkosítás a településen?
8. Akadályozza-e a település fejlődését az, hogy zsákfalu?

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A vidékfejlesztés céljai.....	7
2. ábra: A helyi gazdaságfejlesztés eszközei	10
3. ábra: Székely termék és Székelyföldi termék logója.....	18
4. ábra: Góbé termék logója	20
5. ábra: Hagyományos termékek védjegye román és angol nyelvű védjegye az EU-ban	23
6. ábra: Gyergyóremete látképe.....	27
7. ábra: Nemek szerinti megoszlás (%)	34
8. ábra: Életkor szerinti megoszlás (%).....	34
9. ábra: Iskolai végzettség szerinti megoszlás (%).....	35
10. ábra: Kapcsolati státusz szerinti megoszlás (%).....	35
11. ábra: Gyermek a családban (%).....	36
12. ábra: Gyermek száma (%)	36
13. ábra: Munkaerőpiaci státusz szerinti megoszlás (%)	37
14. ábra: Vállalkozási hajlandóság szerinti megoszlás (%).....	38
15. ábra: Rövid élelmiszerláncok fogalmának ismerete (%).....	38
16. ábra: Helyi termékek kedveltségének mértéke (%).....	39
17. ábra: Hagyományos termékek fogyasztásnak fontossága (%)	39
18. ábra: Rendszeresen fogyasztott helyi termékek (%)	40
19. ábra: Helyi termékek beszerzésének helye (%).....	40
20. ábra: Helyi termékekre fordított összeg mértéke (%).....	41
21. ábra: Helyi termék fogyasztásának oka (%).....	41
22. ábra: Az együttműködés hatása az életszínvonal növekedésére (%).....	42
23. ábra: Helyi piac látogatásának gyakorisága (%)	42
24. ábra: Helyi termékek megoszlása a helyi piacról való beszerzés során (%)	43
25. ábra: Gyergyóremete község fejlődésének értékelése (%)	43
26. ábra: Legkedveltebb vállalkozási területek (%)	44
27. ábra: Helyi termék előállításából való megélhetés mértéke (%)	45
28. ábra: Munkalehetőségek kialakulása helyi gazdaságfejlesztés által (%).....	45
29. ábra: A saját kutatás folyamatábrája.....	54

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Gyergyóremete község települései, lakossága (fő)	28
2. táblázat: Gyergyóremete község területi megoszlása földhasználat szerint (km ² /%).....	28

Függelék

NYILATKOZAT

Alulírott **Portik-Lukács Mária-Zita**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, Vidékfejlesztési agrármérnök szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év április 27.

Hallgató

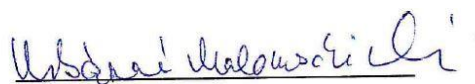
NYILATKOZAT

Alulírott Urbánné Malomsoki Mónika, a dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom/ nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. április 25.

témavezető aláírása

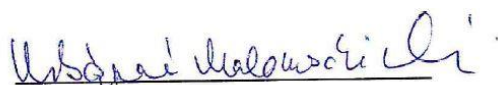
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A **Portik-Lukács Mária-Zita** (hallgató Neptun azonosítója: W3OYE1) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen **nem**^{*3}

Kelt: Gödöllő 2023. év április hó 25. nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Gyergyóremete helyi gazdaságfejlesztésének lehetőségei

Készítette: Portik-Lukács Mária-Zita

Vidékfejlesztési agrármérnök, MSc, szint Levelező tagozat Csíkszeredai Képzési Hely

MATE VFGI/Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Belső témavezető: Malomsoki Mónika, tanszéki mérnök, MATE VFGI/Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Dolgozatomban Gyergyóremete helyi gazdaságfejlesztésének lehetőségeit vizsgáltam. Napjainkban ismét előtérbe kerül a hazai, a helyi termék, egyre inkább ragaszkodni kezdenek az emberek ahhoz, hogy helyi termelő által előállított terméket vásárolhassanak, fogyaszthassanak, a multik által felkínált tömegtermékek helyett, ez által felértékelődött a rövid élelmiszerláncok szerepe. Szűkebb környezetünkben, helyi szinten még jellemző a saját kert, gyümölcsfák, háztáji állatok megléte, így lehetőség van az alapanyagok megtermelésére, amelyeket majd feldolgozunk.

Diplomadolgozatom szakirodalmi áttekintésében körbejártam a területfejlesztés, és vidékfejlesztés témakörét, említést tettem Románia vidéki térségeiről, majd a helyi gazdaságfejlesztés és rövid élelmiszerláncok fogalmát taglaltam, érintve a helyi termékek fogalmkörét, valamint a helyi termék gazdaságfejlesztő hatásainak témakörét. Említést tettem a hagyományos termékekről, és bemutattam a romániai vállalkozási formákat.

Saját kutatásom a vizsgált település, Gyergyóremete leírásával kezdtem, majd megfogalmaztam kutatásom célját, megfogalmaztam kutatási kérdéseimet, amelyek alapján hipotéziseket állítottam fel. Ezt követően, a kutatásom eredményeit összegeztem és diagramok segítségével ábrázoltam.

A negyedik fejezet tartalmazza a hipotéziseim helyességének ellenőrzését, megfogalmaztam a következtetéseimet és javaslataimat. Dolgozatom zárófejezete az összefoglalás.

Kutatásom hipotézisei az alábbiak:

H1: A remetei lakosoknak fontos a helyi termékek fogyasztása.

H2: Gyergyóremete önkormányzata a fejlesztésekkel elősegíti a remetei lakosság boldogulását, megélhetését.

H3: Gyergyóremetén egyre többen látnak megélhetési lehetőséget a helyi fejlesztések és helyi termékek előállítása és értékesítése által.